Üksiknummer 5 kop.

Kõigi maade töölised, ühinege!

„ЭДАЗИ“ ежедн. орган эстонск. секций Ц. К. Р. К. П. и Сев.-Западн. ::: Бюро Ц. К. Р. К. П. :::
W.-K.P. keskk. ja Põhja-Kääne bürroo Eesti sekts. häälekandja.
Ленинград, Фонтанка 27. Avatud kella 10—7.
Telefonid: Toimetus — 533-86, trükikoda — 171-41.

Edasi

Kuulutuste ja tellimiste hinnad

Kuulutamine		Tellimine	
esimesel lhk.	3 r. kul.	Linnades	1 kuu — 1 rbl.
viimasel „	1 „ „		aasta — 11 rbl.
keskmistel „	6 „ „	Maal	1 kuu — 50 kop.
k.-har. asut.	20 k. „		aasta — 5 rbl. 50 kop.

E. Kirjast. Ühisuse liikmetele ja kollekt. tellides 15% odavam.

Nr. 59 (2259) Reljapäewal, 12. märtsil 1925 8. aastakäik

Toimpos. Ioss.

Proletaarse rewolutsiooni esimene aste.

Kaheksa aasta eest warisesid kokku Wenemaa rahwaste päälerõhumisel isewalitsusliku korra troonitoed ning Wenemaa rahwuste laiemad hulgad hingasid kergemalt, tundsid ühes tsaari troonilt heitmisega ka murekoorma heitmist oma turjalt. Tsaar oli kukutatud, Wenemaa wabariigiks kuulutatud.

Warsi nägi aga selle pöörde toimepaneja päätegelane — Wenemaa töörahwas, et tsaari kukutamine ei tähenda weel töörahwa olukorra paranemist, waid see on ainult kodanluse wõimu kõwendamise abinõuks. Kodanlus, kes kogu aeg tsaariga kauples wõimu jagamise pärast, kuid kellega tsaar siiski oma wõimu jagada ei tahtnud, pääsis pääle tsarismi kukutamist ise wõimu juure, ronis tsaari asemele troonile, ja nagu tsaargi, ei tahtnud ta kellegiga oma wõimu jagada. Tema oli oma eesmärgile jõudnud ja seepärast asus ta nüüd rewolutsioonikäigu tasandamisele. Tema huwides ei olnud enam edasi minna. Edasiminemine tähendas järelandmist töörahwale, tähendas kodanluse wõimu piiramist, tähendas kodanluse kasude jagamist. Täiesti loomuline, et eesmärgile jõudnud kodanlus kõikide tema käes olewate abinõudega töörahwa poolt tulewate nõudmiste wastu hakkas wõitlema. Juba W. S.-D. T. P. 3. kongressil wastuwõetud resolutsioonis nähti seda ette ära, kus sm. Lenini poolt wäljatöötatud resolutsioonis muu seas öeldakse: „Silmas pidades, et walitsus eneisekaitseks üleelatawal rewolutsioonilisel ajajärgul, kõwendades harilisi surweid, mis sihitud päämiselt proletariaadi arukamate olluste wastu, ühes sellega: 1) püüab järelandmiste ja uuenduste lubamiste teel töölisteklassi poliitiliselt rikkuda ja sellega teda poliitiliseist wõitlusest eemale juhtida; 2) sama eesmärgiga katab oma järelandmiste silmakirja poliitikat ebademokraatlikkude wormidega“.

See resolutsioon käib tsaariwalitsuse kohta rewolutsiooni ähwardawal silmapilgul. Kuid sama hästi wõib seda tarwitada ka pääle tsaari kukutamist tema asemele astunud kodanliku ajutise walitsuse kohta, kes just ülaltähendatud abinõudega rewolutsiooni edaspidist arenemist peatada püüdis.

Weebruarirewolutsioon oli kodanlik rewolutsioon, oli isewalitsuslikus riigis sisejuhatus proletaarsele rewolutsioonile, oli see esimene samm Wenemaa töörahwa wabanemises, mida sm. Lenin juba ammu enne ette nägi, kirjutades „Sotsiaal-demokraatia kaks taktikat demokraatlikus rewolutsioonis“, et Wenemaa just samase ajajärgu üle elab pääle tsarismi kukutamist. Ja pääle webruarirewolutsiooni näeme meie, et Wenemaa proletariaat ennast rewolutsiooni lõpulewiimise wastu hakkab walmistama, koondades oma ridu ikka kindlamini enamlaste partei ümber ja wiis selle juhatusel sama aasta oktoobris rewolutsiooni täieliselt läbi.

Enamlus weebruarirewolutsioonis ja tema eel Eestis.

P. Peterson.

Imperialistlik sõda, mis aastaid wältas, tekitas majandusliku kriisi. Terawasti andis see kriis ennast tunda 1916 a. lõpul ja 1917 a. algul, kui leiwa puudus iseäranis suureks läks ja ka teised kaubad turult kadusid. Kriis oli üle Wenemaa ja teda ei tuntud mitte ainult Tallinnas ja Narwas, kus suured tööstustööliste hulgad olid, waid ka isegi säärastes linnades, nagu Tartu, üleüldse terwes Eestis.

Missugused põhjused tekitasid kriisi?

Kuiwõrd majanduslikku kriisi Eestis ei saa waadelda lahus kogu Wenemaa majanduse terwikust, niiwõrd peame ülesseatud küsimusele wastuse leidma üleüldisest majanduslikust seisukorrast. Sest hilisemad faktid Eesti kodanluse iseseiswuse ajaloost näitasid piltlikult Eesti tööstuse lahutamatut sidet Wenemaa tööstusega. Eesti lahutamine Wenemaast tõi säälsele tööstusele surma. Eesti ühendamine Wenemaaga tooks säälsele tööstusele tõusu. Kõige selle tõttu olid 1916—1917 a. majanduslikku kriisi tekkimiseks Eestis needsamad põhjused makswad, mis Wenemaa majandusesgi, mille wäikseks osaks ta tol ajal oli.

Tsaristlikul Wenemaal pidasid aastakümnete wältel üksteisega wõitlust kaks kapitaali, — tööstuslik ja kaubanduslik. Mõlema kapitaali kokkupõrkamist näeme 1905 a. rewolutsioonis ja ka imperialistliku sõja ajal. Kui tsaari poliitika pärast esimest rewolutsiooni kaubanduslikku kapitaali toetas ja kui kaubanduslikul kapitaalil kahtlemata otsustaw osa oli sõja algul, kus wäinade haaramise ülesanne üles seati, siis alates 1905 a. keskelt muutus seisukord.

Tööstus rakendati sõja tarbeteks tööle, aga see töö andis mitu korda suuremaid kasusid, kui enneisõjaaegsed tellimised. Samal ajal näeme, kui suured kasud tööstusliku kapitaali rüppe woolawad, kaubanduslikku kapitaali tegewuse wähenemist, sest igasuguse wäljaweo lõppemine, mille tekitas blokaad, rööwis suure hulga kasuallikaid kaubanduslikult kapitaalilt.

Sõda nõudis kõigi tööstusalade rakendamist sõjatööse. See nõudmine ei kerkinud mitte ainult wabrikutööstuse, waid isegi kodukäsitööstuse ette. Kõik tööstusalad töötasid sõja tarbeteks.

Ja kuigi nõudmine eratarwitaja poolt tööstussaaduste pääle küllalt suur oli, siiski ei näe meie selle nõudmise täitmist tööstuse poolt, kes kasusid ahmis sõjatööst. Päälegi algab kohe pärast sõja algust tagasiminek mäetööstuses ja mujal, mille tõttu üleüldse tööstuses erakordseid pingutusi tuli ette wõtta.

Elektriwoolu katkestamise tõttu trükikojas jäi suurem osa nuemaid sõnumeid ladumata ja seepärast ka tänasest lehest wälja.

Majanduslik kriis suurenes eelpool tähendatud alal, kui käsi-käes tööstussaaduste puudumisega tekkis ka toiduainete puudus. Toiduainete puudust tekitas esiteks külwipinna wähenemine ja üleüldse põllutööstuse nõrgenemine, mille kutsusid wälja sõjaolud, aga ka teiseks suurel määral need wastolud, mis olid kahe kapitaali wõitluses. Ei wõinud ju loota toiduainete kindlat reguleerimist tsaariwalitsuse poolt, kes eluliselt oli huwitatud mõisnikkude huwidest.

Samal ajal näeme ka Eesti kodanlasi oma kurssi muutwat. Kui Eesti kodanluse tüsekam esitaja J. Tõnisson enne sõda jutlustas põllutööstuse arendamisest Eestis ja ei mõelnudki suurtööstuse pääle, siis sõja olude sunnil muudab ta oma seisukohta. Nii näituseks kirjutab J. Tõnisson 1916 a. oma ajalehes selle kohta järgmist: „Ei katsuta meil nüüd mitte kawakindlalt sündsamaid seisukohti tööstuse-ettewõtete asutamiseks ära tarwitada, siis tulewad wõõrad ja panewad meie silma all warsti suured wabrikud käima“. („Postimees“ nr. 295) Seda ei teinud mitte ainult „Postimees“, waid sama seisukohta kaitsesid ka teised kodanlaste ajalehed. Sugupullide ja teiste põllumajanduslikkude seltside asutamise asemele asus tööstuslikkude aktsiaseltside asutamise õhutamine..

Selles olukorras arenesid sündmused, mida rewolutsioonilised parteid ette waimistasid ja mis alguse panid esiteks demokraatlikule wabariigile ja pärast nõukoguwõimule Wenemaal. Selles sündmuskäigus oli Eesti üheks wäikseks osaks üleüldises wõitluses, kus töölisteklass ja kodanlus oma wõimuwalitsuse eest wõitles. Kuigi weebruaris wõitlus kodanlusele piruka kätte jättis, siis oli see lühikeseks ajaks, mis lõppes 25. oktoobril.

Siin tekkib küsimus: mida kujutasid eneseist enamlaste organisatsioonid enne ja pärast weebruarirewolutsiooni Eestis?

Eesti enamlaste töö, hinnates olewate andmete alusel, tõusis kõige kõrgema tipuni pärast 1905 a. rewolutsiooni üleüldise töölisteliikumise tõusu ajal 1912—14 a. Selleks ajaks tuli ka enam selgemalt nähtawale enamlaste eraldumine wähemlastest, kuid siiski mitte nii selgelt ja järsult kui Wene sotsiaal-demokraatide juures. Wõib küllalt olla sellest faktist, mida mõnedki on tahtnud ümber lükata, aga mida kunagi ei lase teha alalolew materjaal, et ajaleht „Kiir“ esialgu enamasti, aga pärast wäikesel määral likwidaatoride seisukohalt küsimusi waatles. Samal ajal olid ka enamlased ja wähemlased ühises organisatsioonis, kusjuures wähemlased enamlaste suure kogu taha oma wähesuse tõttu warju jäid. Organisatsiooniline eraldumine tekkis ainult enne sõda ja seegi üürikeseks ajaks, sest sõja päewadel räägiti ja tehti praktilisi sammusid ühinemiseks mitte ükskord.

Lähemalt enamlaste organisatsioonide kohta leiame teateid käsikäes 1914 aasta konwerentsiga, mis peeti 15. juunil Narwa lähedal metsas. Konwerentsi andmetel oli Tallinnas 125 parleiliiget, Peterburis 60. Kõik teised linnad (saadikuid oli weel Narwast, Tartust ja Helsingist), tunnistawad oma aruannetes, et töö neil weel palju halwemal järjel, kuid siiski endisega wõrreldes on elawnenud. Streigid, lendlehtede ilmumised jne., — kõik see andis tol ajajärgul tunnistust löö laienemisest ja suurenemisest.

Kui esimesed püssipaugud kostsid ja ilmasõda algas, siis tuli kohe seisak üle maa. Isegi kõige suurem, see on Tallinna organisatsiooni kohta, leiame teateid, et parteiline töö kuni 1915 a. kewadeni seisis. Sandarmiwalitsus seletas seda selle asjaoluga, et kõik aktiiwsed parteiliikmed kas wäljasaadetud wõi ära sõitnud, wõi mobiliseeritud. Et seisak oli, seda tõendab ka see, et 17. oktoobripäew ja 9. jaanuar läks Tallinnas täiesti waikselt mööda ega kutsunud kõige wähemaidki wäljaastumisi üles. Weel rohkem wõib öelda. Mitte ainult waikus ei olnud liikumises, waid isegi tuntawalt wõtsid maad i s a m a a l i s e d tunded.

1915 a. kewadel tekkis elawnemine, kuid sandarmiwalitsus wõttis kõik abinõud tarwituse, et jällegi aktiiwsemaid tegelasi enamlaste hulgast wälja kiskuda ja sellega liikumist surmata. Enne 1. maid, aga nimelt 4. aprillil korraldatakse erreteerimisi ja puhastatakse õhku 1. maiks. Ja sellega, et organisatsiooni liikmed erreteeriti, kes olid ettewalmistustööl 1. mai korraldamiseks, tuleb seda seletada, et pärast 1. maid wõis sandarmiwalitsus rahuliselt teadustada oma ülemusele: „Töö kõigis wabrikutes, tehastes ja teistes tööstuslikkudes ettewõtetes algas 1. mai hommikul harilikul ajal ja wältas kogu päew tööliste täielises koosseisus ja ilma mingisuguste wahejuhtumisteta. Mingisugusei demonstratiiwseid wäljaastumisi ja ka korrarikkumisi tööliste hulkade poolt ei olnud“.

Kuigi sandarmiwalitsus 1. maiks kõik kahtlased isikud ära koristas, siiski ei olnud waikus mitte kauaks. Ulatsikud kohalejäänud organisatsiooni liikmed koondasid jälle oma jõudusid, tõmmasid enesega uusi töölisi ja enamlaste töö läks ikka edasi, mis 1916 aastaks tugewa organisatsiooni lõid. Organisatsiooni tugewusest andis kõige paremat pilti nende tegewus tööliste hulkades, mis suurel määral laienes ja sügawnes.

1915 a. lõpul liginesid enamlased ja wähemlased, lõid sidemed Tallinnas asu-

Nii sünnib kõikide troonidega.

Kui Moskwas Kominterni V kongressi peeti, pildistati kongressi saadik-neeger sm. Lunion Romanowite troonil. Kodanlikud ajalehed awaldasid selle pildi wihaste ähwardustega. Isewalitsuse kukutamise päewal awaldame meie selle pildi, et uuesti meele tuletada kroonitud ja kroonimata wõimumeestele:

nii sünnib kõikide troonidega.

wate Wene sotsiaal-demokraatidega, ja löid sidemeid nende wabrikutega, kellega weel seda ei olnud. 1916 a. algul ilmuwad üleskutsed Tallinna komitee allkirjaga, kus nõutakse tööpalga suurendamist kõige wähemalt 50% wõrra, tükitöö eest seaduse poolt lubatud tasu wäljamaksmist, sõja lõpetamist ja isewalitsuse kukutamist. Järgnesid streigid, mis oli 21. jaanuaril Bekkeri, Noblessneri ja Wene-Balti tehastes ja lõppesid tööliste osalise wõiduga. Ja mitte ainult jaanuaris, waid kogu aasta wältel lendasid üleskutsed Tallinna uulitsatel. Enamlaste töö elawnemine wõttis ka maad teistes linnades, aga nimelt Tartus ja Narwas.

Piltlikult kujutab tolleaegset seisukorda Tallinna komitee lendleht, mis märtsis ilmus. Lendlehes öeldakse: „Arusaamine kohutawa tapmise koledusest leiab isegi nendesse kihtidesse teed, kes seni „isamaalise waimustuse, rahwusliku sallimatuse kütkes olid. Iga päewaga suurenew näljatont, alatasa kaswaw kerjuste ja töövõimetute hulk, see awab ka pimedatel silmad. Wabrikud on sunnitöö kodudeks ja kasarmuteks muudetud. Juba on rahutust maa- ja merewäes märgata, juba tõuseb liikumine, mis hirmsale werewalamisele lõppu ja mõrtsukatele kättemaksmist nõuab". Sedasama ütleb ainult teiste sõnadega ja teiste näitustega ka Narwa komitee lendleht, mis 15. märtsi tähtpäewa kannab: „Enam kui ükskord lõppes sõja ajal siin ja sääl talupoegade kannatus hirmsate majanduslikkude kannatuste all ja isalik walitsus ei kahtlenud werist kohut mõista ning wanu raukasid, kellebel pojad sõjawäljal wõitlewad, Siberisse saata ja üles puua". Ja kõikide nende lendlehtede hüüdsõnaks oli: „Maha isewalitsus! Maha sõda!"

Ka 1916 a. tegi sandarmiwalitsus tööd, et arreteerimistega enamlaste ridasid lõhkuda. Nii korraldati läbiotsimisi ja wõeti kinni tegewamaid töölisi enamlasi 2. aprillil ja natuke hiljem, 25. aprillil. Kui sm. Käspert pärast esimest arreteerimist alalejäänud aktiiwsemaid organisatsiooni liikmeid uuesti katsus koondada. Ta kutsus 17. aprillil kokku nõupidamise, aga kinniwõtmine järgnes 25. aprillil. Siin püüdsid mõnedki ilma kaaluwate põhjusteta, nagu warem ja hiljem ka sm. Käspert oma kaasmõttelastega sm. Kastra suhtes tegi, süüdistades sm. Käsperti prowokatsioonis, misfuguseid arwamisi juba waremalt üleskuid parteiliikmeid ilma wastawate faktideta loopisid. Siin oli kahtlemata sandarmiwalitsus tegew, kellele säärased kahtlustamised kui wesi weskile oli. Kuid kõik need arreteerimised ja ridade lõhkumised ei jõudnud siin enam liikumise juurust ja laiust maha suruda.

Aasta lõpul oli tööliste hulkades organisatsioon weelgi tugewnenud, mis suurel määral sündis kõigist rahwustest enamlaste (eestlaste, wenelaste ja lätlaste) tegewuse ühtlustamisest. Suurel määral awitas massilisele tööle kaasa metallistide ametühisuse organiseerimine (augustis), kus enamlased olid enamuses ja ka samuti haigekassad, mis kogu sõja ajal töötasid.

Side, mis sõja algul ja iseäranis duuma enamlaste fraktsiooni kinniwõtmisel katkestati Tallinna organisatsiooni ja Wenemaal asuwa enamlaste partei keskkoha wahel seati 1916 a. korda. See side andis ennast ka tunda massilises töölisteliikumises, mis wäljendus tööliste ühistes wäljaastumistes ühel ajal piiterlastega.

Kuigi Tallinna sandarmiwalitsus weel alles 12. jaanuaril 1917 a. oma ülemusele teadustas, et „töölistehulkade meeleolu on täiesti waikne ja mingisuguseid juttusid mitte ainult tema, waid ka põrandaalustes ringkondades, walitsuse wastu wäljaastumisest üles ei ole tõusnud", siiski tegelikult läks käärimine Tallinnas ja isegi Narwas, nagu seda oli ka keskkohas, ikka suuremaks ja suuremaks. Isegi Eesti kodanlikud ringkonnad, kes weel weebruarirewolutsiooni ajal pühalikult päält waatasid, et mitte oma käsi ropaseks teha tsaari isikese kukutamises, olid terake oma ajakirjanduses julgemad, wastawalt teiste Wene kodanlikkudele ajalehtedele.

Kui Peterburis sündmused otsustawa pööre wõtsid, siis kajastusid need sündmused ka kohe Tallinnas, Narwas ja tilluke hiljaksjäämisega Tartus ning teistes linnades. Selles pööres ei näe meie siin enamlaste partei tegewust mitte nii laialiselt, kui Peterburi tööliste raioonides, kus ka enne rewolutsiooni suurem töö oli tehtud. Osalt on ta ka seletaw aktiiwsemate jõudude puudumisega, sest kõik nad olid asumisel wõi wangikodades. Muidugi olid Eestis weel mõned üksikud, nagu sm. J. Anwelt ja t., kes aga Eesti töölisteliikumise keskkoha -- Tallinna — enamlaste tööst osa ei wõtnud.

Tööliste, soldatite ja madruste nõukogu oli Tallinnas algusel oma suures enamuses sots.-rewolutsionääride käes. Meil puuduwad andmed esimeste päewade kohta, kuid weel mai algul oli nõukogus 87 sots.-rew., 29 wähemlast, 22 parteitut ja ainult 58 enamlast. Samasugune pilt nõukogu koosseisu kohta oli ka teistes linnades. Tihti, nagu Tartus, weel halwem. Kuid õige kirju koosseisu pääle waatamata läks töö algusel nõukogus üleüldse ühisel nõul ja alles aprillis tekiwad põhimõttelised lahkuminekud. See esialgne waikus oli sellega seletaw, et enamlaste partei organisatsioon Tallinnas osaliselt ilma selgroota poliitikat ajas, mis tihti wähemlaste ja sots. rewolutsionääride seisukohast palju lahku ei läinud.

Enamlaste partei kaswis pärast weebruarirewolutsiooni suurel kiirusel. Mõnekümneliste organisatsioonide asemele wõrsus poolteise kuu wältel üle Eestimaa sajaliikmelised parteiorganisatsioonid. Nii näeme ametlikkudes aruannetes, mida organisatsioonide esitajad tegid Põhja-Balti organisatsioonide konwerentsil 16. ja 17. aprillil, et Tallinnas oli 1300 parteiliiget (nad jagunesid kolme sektsiooni—Eesti, Wene ja Läti), Narwas — 400, Tartus — 50, Peterburis — 180, kui pääle selle olid juba organisatsioonid tekkinud Kundas, Aseris j. m.

Kuiwõrd need organisatsioonid põhimõtteliselt kindlalt enamluse seisukohtadel asusid, siis selle kohta wõib see tõendust anda, et nii Tallinnas, aga weel kauem Tartus wähemlased tol ajal enamlaste organisatsioonis mitte ühe ega kahe liikmena ei olnud, waid kümnetena. Ka partei koosolekute otsustes ja enamlaste häälekandja weergudel leiame küllalt faktisid, et eelpool tähendatud konwerentsini suurel määral kõikumine tihti maad wõttis. Nii näituseks wõeti 23. märtsil Tallinna organisatsiooni koosolekul sm. Anwelti aruande kohta resolutsioon wastu sõjaküsimuse kohta, kus öeldi, et „kuni rahutegemise wõimaluse wäljaselgitamiseni tuleb meil eneselkaitse sõda edasi pidada", mis tegelikult oli mitte enamlaste waid wähemlaste seisukoht tol ajal. Siis hiljem näeme, 12. aprillil, wõeti organisatsiooni koosolekul otsus wastu, kus öeldi „otsekoheselt kogu Wenemaa demokraatiaga kes endid tööliste ja soldatite saadikute nõukogu ümber kogunud . . . nõuda 3. Internatsionaali (rahwuswahelise konwerentsi) kokkukutsumist". Wõi jälle „Kiire" esimene juhtkiri 14 aprillil, mis lõpeb kõlawa nõudmise ja tunnistamisega, et „ainult asutawkogu, meie endi poolt walitud asemikud, tohiwad meie wabaduste kitsendamise küsimust arutada", kusjuures sõnakestki ei ole tööliste ja soldatite nõukogude tähtsusest. Nagu lugeja näeb, kirjutati seda nädal pärast seda, kui sm. Lenin oma põhilausetega oli esinenud ja tehti seda esimeses juhtkirjas, mis harilikult partei juhtiwate liikmete poolt kirjutati, waid mitte Müntheri wõi mõne teise poolt, kes weel kuud hiljem „Kiire" weergudel „oma poliitikat" ajasid, mis tihti partei poliitikast lahku läks.

Kõikumine kaob enamlaste partei ridadest eelpool nimetatud Põhja-Balti konwerentsil, kus tööliste ja soldatite saadikute nõukogu kohta öeldakse, et konwerents tunnistab „tarwiliseks walitsuswõimu täielist üleminekut sold. ja tööl. saadikute nõukogu kätte, et tõsist pinda luua nende ülesannete otsustamiseks, mis Wene ja teiste maade tulewased rewolutsioonid päewakorrale tõstawad". Ehk jälle rewolutsioon sõja kohta kus öeldakse: „Sõja lõpp on seda lähemal, mida kiiremini ajutine walitsus kukutatakse". Ka praktiline töö pärast Põhja-Balti konwerentsi annab tunnistust, et Eesti enamlased oma poliitika tõesti enamlikuks muudawad ja jumalaga jätawad wähemlikkude seisukohtadega.

Enamlik partei, kes sõja raskete olude pääle waatamata, järjekindlalt tööd tegi rewolutsiooniliste seisukohtade kaitseks, nõrgestati enne rewolutsiooni päewast päewa oma tegewamate tööliste arreteerimise teel. Pääasjalikult sel põhjusel nägime meie seisukoha kõikumist enamlaste juures weebruarirewolutsioonis ja kuu-poolteist pärast seda Eesti piirides. Aga selle pääle waatamata läks klassiteadlik töölisteklass üleüldises joones Tallinnas ja teistes linnades wankumata enne ja pärast weebruarirewolutsiooni enamlaste liinis ja tema paremad pojad asusid enamliku lipu alla. Suurel määral mõjus kaasa enamlaste liini sirgeksajamisele wanade parteiliikmete enamlaste tagasitulek asumiselt, wangikodadest ja wäljamaalt.

Terawamad kokkupõrkamised olid enamlaste ja wäikekodanlikkude parteide wahel algusel Eestimaa kommissari, esimese mai pühitsemise ja Eesti sõjawäe osade organiseerimise küsimuses. Kõigi nende terawate küsimuste puhul oli töölisteklassi üleüldine arwamine enamlaste seisukohaga päri ja ainult wäitseid wahejuhtumisi tuli mõnel pool ette, nagu näituseks wõtsid randteewabriku töölised 7. aprillil oma koosolekul protesti wastu ja nõudsid, et „meie kubermangu komissar peab tingimata kohalisi rahwakeeli mõistma ja et meile mitte ei määrataks mõnda nmbkeelelist, kellel kitsas kodanlik silmaring on" wõi mõned teised samalaadilised näitused. Aga ka Eesti polkude organiseerimise ja esimese mai korraldamise ja tagajärgede küsimustes oli kõigil ühine arwamine. Tallinna tööliste kogu läks esimesel mail lippude all, mis nõudsid **sõja lõpetamist** ja laskis **elada nõukogusid**, kui ainukesi organisatsioonisid, mis suutelised tõsist töörahwa wõimu korraldama.

Eelpool tähendatud nõupidamisest (16. ja 17. aprillis näeme enamlaste seisukoha kindlat wäljakujunemist, mis täiesti ühines meie partei keskkoha seisukohaga ja millest partei oma tegelikus töös järjekindlalt kinni pidas, aga esimesest maist näeme tööliste, soldatite ja madruste suurearwulist üleminekut enamluse poole, mis lõpuks meid selleni wiis, et linnawalitsuste ja asutawkogu walimistel, waatamata piiratud walimisseaduse pääle, enamlased kõige suurema häälte arwuga teised parteid wõitsid. Wäikekodanlikud parteid pidasid küll teatud määral alguses nõukogus wastu, kuid töölised, soldatid ja madrused parandasid oma wea ja saatsid oma paendliikude esitajate asemele enamlasi wõi nende esitajad, nagu seda tihti juhtus, muutsid oma seisukohta massede meeleolu mõjul ja said enamlasteks.

Nii wõib kokkuwõttes öelda, et Eesti töölisteliikumises oli sõja ajast, millal tehti ettewalmistust rewolutsiooniks, enamlik seisukoht liiniandjaks, kus üksikud kõrwalekaldumised, nagu ikka harilikult igas parteis nähtub, liikumise üleüldist liini ei muutnud. Aga alates weebruarist teeb enamlaste partei Eestis hiiglasammusid, wõites seisukoha seisukoha järele wäikekodanlikkudelt parteidelt ja wiis kogu Eesti töölisteliikumist, Eesti tööliste ja kehwikute wõitlust, enamluse sihis edasi, raputates oma küljest maha igasugused põhimõttelised kõikumised ja wäikekodanlikud elemendid.

Weebruarirewolutsioon.

Töölise mälestused.

Tsaariwalitsus otsustas sõda kuni wõiduka lõpuni wiia. Selle sõja eel kaotasid wähemlased rahwuswahelise ühistunde hüüdsõna. Ainult enamlased astusid selle wähemlaste walelaine wastu wälja.

Enamlaste fraktsioon 4. riigiduumas teatas awalikult, et ta sõja wastu wälja astub. Tema hääletas sõjakrediitide wastu. Selle eest saadeti enamlaste fraktsioon sunnitööle.

Maailmasõda nõudis määratuid ohwreid. Majandus ei suutnud sõja nõuetele wastu panna. Ja ühes majandusliku korratuse süwendamisega hakkas töölisteliikumine.

Sm. Lenin seadis hüüdsõna üles: „Muuta imperialistlik sõda kodusõjaks".

Ajalugu arenes just selle hüüdsõna teostamise poole. Kurnatuna tsarismist, sõja raskutest, wiskasid rahwahulgad ruttu Nikolai II trooni ümber. See oli wõrdlemist kerge teha, sest lüüasaamine wäerindadel tekitas rahulolematust ka kodanluses, kes sõjast hästi teenida tahtis.

Kodanluse ette tõusis ülesanne, alleshoida wana kapitalistlikku korda, pidada sõda edasi, kuid nüüd juba ilma Nikolai II. Isegi kodanlus sai aru, et tsaariga ei saa enam midagi pääle hakata.

Tsaari asemele tuleb ajutine walitsus. See oli just see ajajärk, kui kodanlus hoolega töörahwale „tolmu" silma pildus. Iga kodanlane kisas iga põikuulitsa nurgal wabadusest, sarnasusest ja wennasusest.

Tööliste ja soldatite saadikute nõukogud wähemlaste ja es-eride käes. Need olid aga wahwad kodanluse huwide kaitsjad.

Põhihüüdsõnad, mida ülesastunud rahwas üles seadis: rahu, leib ja maa talupoegadele, heideti wähemlaste ja sots.-rew. poolt kõrwale. Sõja lõpetamisest ei tahtnud kodanlus muidugi kuuldagi, ei tahtnud sellest midagi teada ka sotsid. Selle hüüdsõna ülestõstjad ja õhutajad — enamlaste parteid hakati taga kiusama.

Lenin elas sel silmapilgul Helweetsias, Zürichis. Niipea kui ta rewolutsioonist teada sai, hakas ta kohe Wenemaale püüdma. Kui Wenemaale sõitmine oli tol ajal Helweetsiast õige raske. Wene kodanluse juht Miljukow astus sammusid Inglise ja Prantsuse walitsuste ees, et need mingil tingimusel enamlasi läbi oma riigi Wenemaale ei laseks. Sm. Lenin otsustas aga maksku mis maksab Wenemaale pääseda ning soowitas seepärast läbi Saksamaa sõita. Nii sm. Lenin kui ka kõik enamlased mõistsid, et see on hulljulge ja kardetaw plaan, sest kodanlus ja ta teenrid hakawad kohe huluma, et enamlased Wenemaale läbi waenlaste riigi sõidawad. Kuid enamlastel oli ükskõik, mis kodanlased nendest kõnelewad. Selleks aga, et töölisteklassi eest endid õigustada, kutsus Lenin ja teised temaga ühes sõitwad seltsimehed Saksa, Prantsuse ja Helweetsia seltsimehi ja tegid protokolli, miks enamlased läbi Saksamaa on sunnitud sõitma. Saksa walitsus laskis enamlasi läbi. Nende arwates tähendas enamlaste Wenemaale pääsemine lagunemise suurenemist seal, ja see oleks Saksamaale õige kasulik.

Ajalugu näitas, kuidas Saksa kroonikandja eksis. Warsti pidi ta tehtud sammu kahetsema, sest ka temal endsel tuli Saksamaalt lahkuda. Kodanlus tõstis aga kohe kisa: Lenin ja enamlased on „Saksa spioonid".

Kuid sellel ei olnud mõju.

Töölised wõtsid waimustusega Leninit wastu. Nad tundsid, nad mõistsid, et tulnud on nende tõsine juht. Lenin ei eksinud kunagi töölisteklassis, kelle eest ta oma elu andis.

Juba 4. aprillil 1917 a., teine päew pääle Piiteri jõudmist, esineb Lenin enamlaste koosolekul ning paneb ette oma põhilaused. Neis põhilausetes seab Lenin päewakorda järgmised ülesanded:

1) Wõimu üleminek töölisteklassi ja kehwemate talupoegade kätte.

2) Mingisugust toetust ajutisele walitsusele.

3) Wõitlus wähemlaste ja sots.-rewolutsionääride wastu enmuse wõitmiseks nõukogudes.

4) Kõikide maade konfiskeerimine ja talusulaste nõukogude loomine maal.

5) Wennastamine wäerindadel jne.

Oma aprilli põhilausetes märkis Lenin lühidalt proletaarse rewolutsiooni plaani.

Kuid samal ajal tõstab wasturewolutsioon pää ja hakkab enamlastega wihast wõitlust pidama. Tööliste hulgad ja talupojad saawad kaua oodatud rahu asemel käsu pääletungimisele minna. Juulis tõuseb tööliste rahulolematus Petrogradis kõrgema piirini. Nii Petrogradis, kui ka Moskwas astuwad töölised wälja ning nendega ühinewad osa soldatisi.

Partei keskkomitee mõistab, et wõimu haaramine oma kätte on weel wara, kuid töölistehulgad tormawad wõitlusesse. Töölised tulewad uulitsale. Kodanlus saab aru, et seisukord ähwardawaks muutub. Kogu wasturewolutsiooniline ollus ühineb ja lööb töölistehulgad taganema.

Petrogradi tuuakse wasturewolutsioonilised wäeosad, junkrutele antakse käsk tööliste nottimiseks, 5. juulil rüüstatakse „Prawda" trükikoda ja tapetakse tööline Woinow seepärast, et ta trükikojast walmistrükituid ajalehti wäljatuua püüab.

Leninil, Sinowjewil ja teistel enamlastel tuleb põgeneda, kuna samal ajal wähemlased ja sots.-rew. kõikide silmade all kodanlusega kaisutawad.

Septembris korraldab kindral Kornilow mässu ja juhib sõjawäed Petrogradi pääle. Selle mässu õhutajaks ei ole keegi muu kui Kerenski „ise".

Kuid wasturewolutsioon oma wäljaastumisega kiirendas rewolutsiooni tulekut.

Lenin kirjutas: „Kornilowlus oli wiimaseks karedaks õpetunniks suures ulatuses, mis täiendas tuhandaid ja tuhandaid wähemaid õpetunde, milleks olid tööliste ja talupoegade petmine kapitalistide ja mõisnikkude poolt, soldatite petmine ohwitseeride poolt".

Rahulolematus tööliste, talupoegade ja soldatite hulkades kaswab. Sotside ja kodanluse liit teeb suuri lubadusi, kuid ei anna midagi.

Kornilowlus näitas laiematele töörahwa hulkadele, et sotside ja kodanluse liit ei suuda rewolutsiooni kaitsta. Ja töölised läksid täiesti enamlaste poole üle ning kukutasid ühes nendega 1917 a. kodanluse ja sotside liidu ning panid maksma oma wõimu.

Jaan Wäli.

Ajalugu kordub.

Wene kodanlane: (1917 aastal Petrogradis) — O, kuidas see meele tuletab Prantsuse rewolutsiooni.

Wene kodanlane: (1925 a. Pariisis) — O, kuidas see meele tuletab Wene rewolutsiooni.

Weebruarirewolutsioon Petrogradis ja selle kajastus wäerinnal.

Aleks. Jea.

Kaheksa aastat on selleşt mööda, kui Leningradi proletariaadi ja rewolutsioonilise sõjawäe poolt Nikolai Werise walitsus kõige oma prassiwa ja möllawa kodukondsete karjaga, oma ministrite, kuberneride ja muude mitmet tõugu politseinikkude leegioniga oma wägewuse tipult kukutati. Kaheksa aastat tagasi andsid töölised wabrikutest, töölised ja talupojad sinelites otsustawa hoobi Wenemaa hirmuwalitsusele — isewalitsusele.

Kuidas sõjawäge „ohjes" hoiti.

Kuid lagunemise protsess sõjawäe ridades algas juba 1916 aasta algul, ei aidanud tsaariwalitsust päästa ka kõige hirmsam terror, mida wäerinnal maksma pandi. Riia wäerinnal seati soldatite tarwis ihunuhtlus sisse, ka kõige wäiksema süü korral, nagu püssi pääl rostepleki jne., määrati ülemuse poolt 25 kuni 50 witsahoopi. Polgu staapides seisid alati suured wirnad witsu tagawaras, et neist puudus ei tuleks. Meie polgu-ülem 462 Staritski polgus 117 diiwiis, Balti mõisnik polkownik von Buch, jagas oma kõrgest armust ihunuhtlust ohtralt, katsus sellega omale kindrali aukraadi teenida, kuid see terror aitas ainult kiirendada lagunemist sõjawäes, kõik ootasid parajat silmapilku, et neetud tsaariwalitsust kukutada.

Detsembri pääletungimisel 1916 aastal Läti polkude poolt Saksa kaewikutele, kus esialgul Läti polkudel wähe edu oli ja nad kuulipildujate mäe (пулеметная горка) ajutiselt suutsid oma kätte wõtta, kuid olid sunnitud peagi oma endistele seisupaikadele tagasi taganema, seşt abiwägi — reserwid — Siberi kütipolgud ütlesid pääletungimisest lahti ja selle tagajärjel loeti meile päraşt ette 12. armee päewakäsk, kus teatati, et wastuhakkamisest ja pääletungimisest äraütlemise eest on üle 1000 mehe Siberi kütidiwiisist maha lastud. See mahalaskmise teade tekitas wiha kogu eelliinidel asuwate sõjawägede keskel, igalpool kiruti peaaegu awalikult tsaari ja tema kõrgemaid ametnikke.

Sõjawägi hakkab rahutuse tundemärke awaldama.

Juba jaanuarikuu algul 1917 aastal laotati sõjawäe osades lendlehti laiali, kus sõjawäge üles kutsutakse praeguşt korda kukutama ja mässu tõstma rahu kasuks (see üleskutse wisati meile kaewiku Saksa aeroplaani poolt), wäerinnal liikusid kuulujutud kõikfugusteşt rahutusteşt ja mässudest mõlemis päälinnas (Petrogradis ja Moskwas) ja terwes Wene riigis, ka selleşt, kuidas politsei wägiwalda tarwitab kaitseta naisterahwaste ja wanakeste wastu, sõjawägi oli ärewil, kõigil oli himu sõjaşt otsas.

Algasid mitmel pool, nii meie polgus kui ka mujal sõjawäe osades, näljamässud, seşt toit tol korral oli ainult haisewad kalakesed ja läätsawesi ning seda saime üle kaheksa kuu iga päew ja kaks naela hallitanud leiba päewas, wäljaköögid töödi kummuli ja ähwardati kõik puruks lüüa, kui paremat sööki ei saa. Siis hakati lihasuppi keetma ja anti ka kahe naela leiwa asemel kolm naela leiba päewas. Kõigile oli juba nähtaw, et tsaariwalitsus mäda on. Kõik rahutused sakate salgad on jõuetud rahwa liikumist tagasi suruma. Tramwailiikumine jääb seisma. Mõnes kohas on wagunid koguni ümber wisatud ja wagunijuhtidelt wõtmed ära wõetud.

Meeleawalduşed kestawad kogu päewa, kusjuures mõlemal pool ohwrid on. Kõige rohkem kardab politsei meeleawaldajate Tauria palee ja wäeosade asukohtadesse pääşemist. Töölistel läheb see siiski korda. Ja rewolutsiooniline liikumine laieneb üheşt linnajaost teise. Uulitsale ilmub rohkel arwul õppiwat noortsugu ja liikumine kaswab iga silmapilguga ikka suuremaks. Kasakad jätawad meeleawaldajaid päris rahule, lasewad paista, nagu oleks nad tegewuses, kuid õieti on see tegewus täiesti fiktiiwne. Newski pääl tormawad nad suures salgas rahwamurru keskele. Kuid noor kasak olewat töölise mürgise märkuse pääle tähendanud: „Ei, seltsimeheд, need siin pole 1905 aasta kasakad."

Aleksander III ausamba juures Nikolai waksali ees on miiting. Peetakse könesid üleelatawaşt silmapilguşt. Politsei tarwitab külmi sõjariistu rahwa wastu. On haawatuid. Läheneb kasakate salk. Rahwahulk hakkab laiali minema ja liigub mööda Newskit linnawolikogu poole. Liteinõi prospektil lähenewad samuti rahwahulgad, mis Newski nurgal üksteisega ühinewad. Jälle kokkupõrkamine politseiga. Mitukümmend haawatut.

Linnawolikogu ümber ühinetakse uuesti. Kohe peetakse miiting ära, kus saatkond walitakse linnapää Leljanowi poole palwega, et see platsile ilmuks ja linna toitmise küsimuse kohta tarwilisi seletusi annaks. Leljanow aga tõrgub kategooriliselt wälja tulemaşt. Tema asemel aga ilmub salk ratsapolitseinikke ja kasakaid, kes rahwahulga laiali ajawad.

Osa meeleawaldajaid tungib Kaasani kiriku platsile ja warsti peab sääl kümnetuhandeline rahwahulk miitingut. Peetakse rewolutsioonilisi könesid ja lauldakse rewolutsioonilisi laule. „Leiba, leiba!" hüütakse wahele. Kasakad tõrguwad inimesi laiali ajamaşt. Karjutakse: „Hurra! Elagu kasakad!" Juure tulnud jalawäe salk rõhub rahwahulga laiali.

Samal ajal laguneb teade laiali: Snamenskaja platsil on politseinik möögaga üliõpilaşt löönud. Kõrwal seisew kasak on politseiniku säälsamas piigiga läbi pistnud, teda raskesti haawates. See juhus tõstab meeleolu. Igal pool usutakse kindlasti, et sõjawägi rahwaşt mitte laskma ei saa.

Et meeleawalduseşt osawõtjad pääasjalikult on naisterahwad, lapsed ja organiseerimata rahwakihid, kel mingisuguşt kindlat poliitilist ideed ühendajaks pole, siis arwatakse see liikumine tagajärjeta ja kindluseta olewat. Teadlikud ja organiseeritud töölised seisawad seni selleşt eemal.

25. weebruaril.

Ajalehti ei ole. Eila jäid seisma «Бирж. Вед.», «Русская Воля», «День». Ilmusid ainult «Речь» ja «Новая Время». Kuid ka neid ei olnud kusagilt saada.

Öösel on siseministri Protopopowi käsul paljude majade katusel, kiriku tornides, wõõrastemajades, Nikolai waksalis ja mujal hulk kuulipildujaid politsei poolt üles seatud.

Kogu linn on wäeosade wahel ära jaotatud. Osakondade ülemateks on polkude komandöörid määratud. Samasugused sõjawäelised wahisalgad on aguli tesse ja tehastesse saadetud.

Hommikul jätawad riigikaitseks töötawad asutused töö seisma ja ühinewad streikijatega. Kõige päält otsustawad seda Peeter Suure nimelise arsenaali töölised teha. Kui miitingul sellekohane otsus wastu wõetud, liiguwad arsenaali töölise hulgad metallitehase poole, kust tuhandeid töölisi meeleawaldajaile juure tuleb. Säält liiguwad rahwahulgad Soome waksali poole. Teel ühinewad nendega töölised teisteşt wabrikutest. Soome waksalist Liteinõi sillani kaswab rahwahulk 30—40 tuhandeliseks. Silda kaitsewad kasakate salgad lasewad selle määratuma meeleawaldajate kogu läbi. Sild saab silmapilkselt suureks pääde mereks. Teisel pool silla otsas seisawad jällegi kasakate salgad. Need astuwad meeleawaltajadega läbirääkimisse. Rahwakogu kinni hoida pole mingit wõimalust ja kasakad sõidawad kohe laiali. Sääl kostab kõrwal uulitsast pristawi komando ja 50-meheline ratsapolitseinikkude salk tungib rahwa hulka. Politseinikud wihuwad nuutidega ja rõhuwad armutumalt inimeste pääle. Kannatada saanud on palju. Mõned on üle käsipuude alla hüpanud. Rahwas rõhub omakord politseinikkude pääle. Nende tegewus saab täiesti halwatud. Pristaw lastakse säälsamas maha. Rahwahulk liigub edasi.

Igal pool on rahkesti sõjawäge. Wahekord soldatite ja rahahulga wahel kaswab iga silmapilguga ikka sõbralikumaks. Ainult paaril juhtumisel on wäeosadest ükşikult tuld antud. Kuid surma saanud ja haawatuid on siiski rohkesti. Esialgu ei saada aru, millest see tuleb. Lastakse niisugusteşt kohtadest, mida silm esiti kuidagi üles ei leia. Nagu akendest wõi majakatustelt näiwad kuulid ilmuwat.

26. weebruaril.

Liikumisel Leningradis ei ole enam piiri. Politsei on uulitsatelt pea kadunud. Kuid selle eest on soldatisi enam kui eelmisel päiwal. Meeleawaldajad ajawad nendega seisukorra üle juttu. Selgub, et nad mitte walmis pole töölise pääle laskma. Patrullidele jagatakse rewolutsioonilisi üleskutseid ja tehtakse wahetpidamata kihutustööd soldatite keskel.

Peetakse terwe rida miitinguid ära Petrogradi poolel, Moskwa wärawate taga, Wasilisaarel ja teistes linnaosades. Liikumine on juba enam organiseeritud. Kuid ka walitsuswõimud wõtawad energilisemad abinõud tarwitusele. Öösel on kõik Neewa sillad sõjawägede ja kuulipildujatega ärakindlustatud. Kuid hoolimata selleşt tungiwad siiski määratumad rahwasalgad südalinna. Üleüldist tähelpanekut enese pääle tõmbab see asjaolu, et kesklinnas pea kusagil enam kasakaid ei ole. Nad on agulitesse saadetud. Nende asemel aga liiguwad Wolõnia ja Leedu polkude soldatite salgad. Hiljem selgub aga, et need soldatid pole, waid soldatiriides politseinikud.

Õhtul on hulk weriseid kokkupõrkamisi meeleawaldajate ja waleriides politseinikkude wahel. Üle 400 surmasaanu ja haawatu asetatakse haigemajadesse.

Esimene werisem kokkupõrkamine on Kaasani platsil. Esiti lastakse õhku, mille järele rahwahulk silmapilkselt maha heidab, mille pääle kolm neli kogupauku komandatakse. Haawatuid ja surmasaanuid on üle 60. Tuleb teate, e

Nikolai waksali läheduses on kasak pristawi maha löönud. Politseinik on rewolwrist töölist haawanud. Kasakad on haawatu enese kaitse alla wõtnud. Pristaw ähwardanud selle pääle üht kasakat rewolwriga. Samal ajal löönud teine kasakas pristawil mõõgaga pää läbi. Pristawile appirutanud linnawahid ajanud kasakad laiali. Pimeda tulekul läheb lasknine weel suuremaks. Kuid selle pääle waatamata kestab liikumine uulitsal kogu öö.

Teatatakse, et riigiwolikogu esimees Rodsjänko on keisrile päästaapi telegrafeerinud, et seisukord tõsine, ja et tarwis on wiibimata mue walitsuse kokkuseadmine maale usalduswäärilise isiku kätte anda. Riigiwolinikud istuwad kogu päewa rühmades koos. Ulеüldiseks keskpunktiks on Kerenski.

Walitsus ei suuda sündmuste tõsidust weel küllalt selgesti enesele aru anda. Weel eila on sõjatööstuse keskkomitees tööliste esitajate koosolekust osawõtjad, arwu poolest 31, kinni wõetud. Nimetatud kinniwõtmine on tööliste pääle kõige raskemat mõju awaldanud, õli tulle walades.

Õhtupoolikul oli Pawlowski kaardiwäe polgu neljanda roodu wastuhakkamine. Root tõrkunud rahwa pääle laskmast. Kell 3 pääle lõunat läinud ta uulitsale, et meeleawaldajatega ühineda. Et aga 1500 mehe pääle ainult saba püssi oli, ei suutnud nad midagi suuremat korda saata ja olid sunnitud pääle wastastiku tuleandmist politseinikkudega ja kahe Preobrashenski polgu rooduga endid allaandma. Kella seitsmeks on juba kõigilt sõjariistad ära wõetud ja mehed wahi all.

27. weebruaril.

Seisukord on hommikul alguses wäga segane ja ebamäärane. Igalpool uulitsail seisawad polgud täiesti sõjawalmis olekus. Mitmel pool on kuulipildujad ülesseatud. Liikumine uulitsail on äärmuseni takistatud, sest et pea kogu linn on wälja uulitsale walgunud.

Seinadel ja uulitsa-tulpadel on igalpool kindral Habalowi teadaanne üleslöödud.

Töölisi, kes otsekohe tööle ei asu, ähwardakse wäeteenistusse wõtta. Kuid wäeringkonna ülema ähwardus jääb igalpool mõjuta. Linnas tekkib mitu keskkohta, kust iseäranis hoogsalt rewolutsioonilained üles kerkiwad.

Uheks neist on esimesena rahwa poole üleläinud Wolõnia polgu kasarmud. Need piiratakse Semjonowi polgu poolt sisse. Piiramine kestab pea kogu päewa ja areneb wäga wisalt. „Wolõnlased“ astuwad piirajatega läbirääkimistesse, wiimaseid üles kutsudes rahwa poole lööma. Tulewahetust polkude wahel ei tule ettegi. Õhtuks on piirajate wäed päris kokku sulanud ja teiste rahwa poole üle läinud wäeosadega ühinenud.

Liteinõi on sel päewal täieline lahinguwäli. Newski pool seisawad soldatite ahelad. Siin ja sääl on kuulipildujad ülesseatud. Kuid samal ajal liiguwad Liteinõi teises otsas, Schpalernaja pool rewolutsioonilised wäed lehwiwate punaste lippudega muusika saatel Dunma poole. Nende arw kaswab sel päewal 25.000 pääle. Ule on läinud rewolutsioonilise rahwa poole pääle Wolõnia weel Preobrashenski, Leedu, Keksholmi ja sapööride polgud.

Sõjawägi on rahwaga.

On sündinud ime, enneolematu, uskumatu, sõjawägi on rahwaga ühinenud. Siit ja säält ilmuwad autod sõjariistus soldatitega, kes õhku lasewad, seega mõista andes, et nad rahwa poolt on.

Rahwas, ükskõik soldatid ja terwed wäeosad liiguwad murruna Tauria palee poole. Samal ajal on ka aktiiwne tegewus käimas. Wõetakse oma kätte arsenaal, kus juures wastuhakanud kindral Matussow surma saab. Samuti wõetakse kurbkuulus „Krestõ“ wangikoda. Kõik poliitilised wangid, nende hulgas ka sõjatööstuse keskkomitee tööliste rühm ja 1905 aasta Peterburi Tööliste Nõukogu esimees Hrustalew-Nossar lastakse wabaks.

Rahwa ja sõjawäe kätte langeb ka eelwangistuse hoone ja naiswangimaja (Leedu loss). Arawõetud Peeter-Pauli kindlus muudetakse rewolutsioonilise sõjawäe pääbaasiks. Kõik poliitika wangid wabastatakse kongidest ja lastakse lahti. Politsei osakonnad pistetakse põlema. Ka riigkonnakohtu hoonele pistetakse tuli otsa.

Riigiwolikogu wõtab wõimu oma kätte.

Riigiwolikogu ette ilmunud wäeosad ja rahwas nõuab riigiwolikogult seisukoha wõtmist. Riigiwolikogu astub nõupidamiseks kokku. Rahwas on ärewuses. Rahwa waigistuseks astuwad wälja kõnedega wähemlased Tshchidse ja teised, ning es-er Kerenski. Palee wahisalk lastakse ära. Tema asemele seatakse uus rewolutsioonilise wägede poolt.

Riigiwolikogu otsustas asutada „ajutise komitee korra jaluleseadmiseks Petrogradis ja läbikäimiseks asutuste ja isikutega“.

Tööliste ja soldatite esitajad peawad parteide tegelaste osawõtmisel oma koosolekut. Asutatakse tööliste ja soldatite saadikute nõukogu, mis kohe üleskutsega elanikkude poole pöörab, teatades, et kell 7 õhtul esimene tööliste ja soldatite saadikute koosolek ära peetakse. Iga root saatku saadiku, töölised aga iga tuhande kohta ühe.

Kutsutakse elanikke soldatite toitmise eest hoolitsema

Kuulutakse wälja ajutine walitsus würst Lwowiga eesotsas, kohtuministriks Kerenski.

Wangistakse kõik endised ministrid ja teised wõimumehed.

Rahwahulgad aga liiguwad wõitjatena mööda uulitsaid, otsides wihatud „faraone“, nagu politseiagente siis nimetati. Wiimased on asjade seisukorrast juba nähtawasti aru saanud. Ja algawa tagaotsimise ajaks on juba suurem osa erariides.

Rahwa wihawaen timukate wastu on piiritu. Wladimirski prospektil kistakse jaoskonna ülewaataja, kes potisepa riietes osadesse lahutud kuulipildujat pööningule tassib, otsekohe tükkideks. Otsitakse kõik politseiagentide korterid läbi ja lüüakse politseinikud kätte saades kohe kohapääl maha.

Tööliste ja soldatite nõukogu poolt laotati üleskutseid laiali, kus kutsutakse üles tsaari walitsuse wastu lõpuni wõitlema. Seatakse üles nõudmine kokku kutsuda asutawat kogu üleüldise, üheõigluse, otsekohese ja salajase walimisõiguse põhjal.

Õhtuks on pea kõik Leuingradi garnisoni wäeosad uue ajutise walitsuse juhatuse all. Uue sõjawäe korraldamist juhib linna komendant riigiwolikogu liige polkownik Engelhardt.

Linnawahtide asemele korraldatakse linnawoliniku M. Krõshanowski juhatusel miilitsat. Miilitsameesteks annawad üles pääasjalikult üliõpilased.

Sündmuste edaspidine käik.

Astub troonilt ära Nikolai, tema järel Mihail ehk õigemini öeldud — wisati rewolutsioonilise tööliste ja talupoegade poolt. 4. märtsil ilmub „Prawda“, sotsiaaldemokraatlise tööliste partei enamlaste frakstioni häälekandja.

Käesolewa silmapilgu poliitilise pääülesande määrab ta oma esimeses numbris järgmiselt: „Silmapilgu ülesandeks on asutada proletaarline ja demokraatlik kaardiwägi, kes tarwilisel silmapilgul ühes rewolutsiooniliste sõjawägedega rewolutsiooni wõitusid wõiks kaitsta. Silmapilgu ülesandeks on laialipillatud töörahwa hulke organiseerida. Silmapilgu ülesandeks on rahwaulkades meie poliitilist programmi propageerida“.

Ajutine walitsus peab eneše pääle wõtma uute ajutiste seaduste walmistamise, mis rahwa õigusi ja wabadusi kaitseks ja kindlustaks, konfiskeerima kõik kloostrite, mõisnikkude ja kabineti päralt olewad maad ja nad rahwale edasi andma, peab maksma panema kaheksatunnilise tööpäewa ja kokkukutsuma asutawa kogu. 5. märtsil teeb tööliste ja soldatite saadikute nõukogu 1170 häälega 30 wastu otsuseks, et Petrogradi töölised oma töö juure asuks, walmis olles seda esimese märguande pääle seisma jätma.

Wäerind hakkab liikuma

Riia wäerinnale jõudis teade pööre üle alles 1. märtsil. Kohe kutsusime ülepolgulise koosoleku kokku, wõtsime polgu staabi ja sõjariistade ladud oma kätte, silmas pidades, et meie polgu ülemus, kes suuremalt osalt kõik Balti mõisnikud, kindlad wanakorra poolehoidjad olid, walisime polgu komitee, lõime sideme kõigi diwiisi wäeosade wahel ja saatsime Riiga oma saadikuid 12 armee soldatite saadikute nõupidamisele. Paljud kõige ägedamad wanakorra poolehoidjad põgenesid ära, kuna mõned ka koha pääl maha löödi. Saime ka Petrogradi nõukogu päewakäsu nr. 1, kus teatatakse, et lipnikust kuni kindralini ainult härradeks hüütakse, kõik kõrgeausused jääwad ära ja et alamwäelase nimetus kaotakse ära, jääb soldati nimetus ja et edaspidi ohwitseerid peawad soldatitele „teie“ ütlema. See ei olnud muidugi meie kõrgematele ülematele sugugi meelejärele. Muidugi silmakirjaks tunnistas ka polguülem ajutist walitsust ja lasi polgu papil kohe pidulist „jumalateenistust“ pidada — wabaduse eest langenute mälestuseks.

Peeti sõjawäe paaradi, kus ajutisele walitsusele „truudust“ wannuti, meie kolmas pataljon ütles wandest ära, kartes et neid jälle lõksu meelitatakse ja uut tsaari jälle troonile tahetakse upitada, kuid wähemlase Patuschkini kihutusel andis wiimaks wande ära.

Wande andmine sündis suure pidulikkusega, terwe polk ühes polgu ülemaga ja ohwitseridega andsid wannet korraga, Wene „õige“ usulisi wannutas Wene preester, kuna muulasi nende usu pappide puudusel sõjawäe seaduse järel polgu komandöör ära wannutas.

Toon siin tol korral ajutisele walitsusele truuduse wande sõnad:

„Wannun soldati (ohwitseeri) ja kodaniku au juures ja töotan (nagu näete ei saa ka siin ilma jumalata läbi) ja oma südame tunnistuse ees Wene riigile, kui oma isamaale, kõikumatalt truuks jääda. Wannun, et ma teda kuni wiimase weretilgani teenin, Wene riigi ja tema kuulsuse edenemisele igapidi kaasa töötades. Kohustan ennast ajutise walitsuse sõna kuulma, kes praegu Wene riigi eesotsas seisab, senikaua kui rahwa tahtmine asutawa kogu kaudu täitmist leiab, oma pääle pandud teenistuse kohuseid täie jõupingutusega ainuüksi riigi kasu pääle mõteldes ja isamaa kasuks elu andes. Wannun ennast seatud ülemate käsu alla, nende sõna täielikult kuuldes igakord, kui minu soldati (ohwitseeri) ja kodaniku kohus isamaa ees seda nõuab. Wannun, et olen aus, hääsüdameline, wahwa soldat (ohwitseer) ja wannet oma kasu, sugulussidemete, sõpruse ega wihawaenu pärast rikkuma ei hakka. Antud wandele kirjutan alla“.

Tsaari asemele ronis wõimule Kodanlus.

Nii näeme, et tsaari kukutamisega ei saanud töörahwas mitte wabaks. Oli sündinud ainult töörahwast walitsewate isandate wahetus, õigemini ühe salga I järgu isandate langemine, kelle asemele jalamaid II järgu isandad, Miljukowide Gutshkowide ja Kerenskite näol pukki kargasid, terwe endise tsaari wõimu oma senise kapitalistliku wõimuga ühendasid, et nüüdsest pääle juba jagamatalt töörahwakihti koorida ja rõhuda.

Küll kuulutati kohe laial suul kõikfuguseid demokratismi põhjusmõtted wälja, mis lõpulikult ikkagi tööliste klassile ainult ahelaid tõi.

Rewolutsioonilisem osa töölisteklassist enamlastega eesotsas algas juba weebruarirewolutsiooni esimesest päewadest wõitlust sarnase hüüdsõnaga, et niikaua kui töölised ja talupojad ei wõta wõimu oma kätte, jääb kõik endiseks, nagu tsaari ajalgi oli. Wähe on weel ainult tsaari kukutada, tarwis kukutada ka oma mõisnikkude ja wabrikantide walitsust. Lenin õpetas töölisi ja talupoegi, et mitte oodata armuandi kodanluse ja es-eride poolt aga ise wõidelda oma walitsuse eest.

1917 aasta oktoobru lakšid Wenemaa töölised ja talupojad kindlalt sm. Lenini poolt ülesseatud teed mööda ja säält teerajalt ei suuda neid juba keegi kõigutada.

Demokraatlikud Balti riigid.

Kõigis demokraatlistes Balti riigikestes on wiimasel ajal nähtawale tulnud kodanluse wasturewolutsiooniline laine. Werine kättemaksmine tööliste klassi wastu kasiga päewada. Wõllad, tina kuulid, timukad ja kaagitajad asuwad demokraatias päästmise tööle. Ei suuda nad anda töölistele tööd ja leiba, ja toidawad töölisi kantšikutega. Ei jatku wäljamaa „onu“ rahast tööstuse jalule seadmiseks? Waid jatkub politsei ja wangimajade, sisemise rahu ja korra alal hoidmiseks.

Toome siin mõned andmed Balti riigikestes walge terrori kohta: Walges Lätis 1924 a. septembrikuust kuni 1925 a. 15. jaanuarini oli 7 poliitilist kohtu protsessi, kus 29 inimesele mõisteti 116 aastat sunnitööd ja 17 noorte ühisuse liiget 51 aastaks sunnitööle.

Jaanuari- ja weebruarikuus arreteeriti 200 töölist.

Poolas 1924 a. septembrikuust kuni 1925 aasta jaanuarini, mõisteti kohut 132 inimese üle, neid mõisteti 619 a. wangi.

Wiimase 7 kuu jooksul oli Poola wangimajades 32 näljastreiki, mis kestasid 10—12 päewa iga streik.

Walgest Eestist ei maksa rääkida. Sääl tapeti maha pääle 1. detsembri sündmuste üle 700 töölise, ilma kohtuta.

Entente ei ole kunagi keelanud Baltiriikide kodanlust toetamast rahaga, mida oli tarwis tööliste kaagitamiseks. Wiimastel aastatel andsid nad küll natuke wähem, aga selleks olid neil omad põhjused. Aga nüüd on need põhjused kõrwaldatud. Kapitalistid awawad jälle omad rahakottid. Eestimaa töölisteklassi ülestõusmine awas „onude“ rahakottid Baltimaa kaagitajatele. Ustawad kettikoerad algawad jälle oma tööd.

Tööliste surnukehade kuhjad tõusewad walges Eestis. Aga nendel ei jatku weel selleš. Werejanus hullustatud kodanlus kraapsub, uute ja uute surweabinõude järele.

Walge Eesti walitsus walmistab säädust elawate tööliste jaoks. Surm igale ühele, kes julgeb tõsta kätt demokraatia wastu. Sunnitöö igale ühele, kes julgeb agiteerida sotsialismi eest. Niisugune on nende seadus. Selleš ajast pääle ei pea mitte üue tööliste iseseiswat organisatsiooni olema Eestimaal. Nad pandi kinni lihtsalt siseministri kahtluse põhjal. Selleš ajast algates, kui üks saadik tööliste fraktsioonist riigikogus, ehk kuskil omawalitsuse asutustes näib olewat „süüdlane“ süüteos riigikorra wastu, likwideeritakse kogu esitajate fraktsioon ja kohad jaotatakse kodanlaste wahel ära. Oh, sa suure au osaline Eesti rahwas! Selleš ajast pääle wõid sina oma huwide kaitse rahulikult usaldada demokraatidele ja „sotsidele!“ Neid enam ei tülita mässulised tööliste esitajad. Selleš ajast on saanud wangimajad ja kohtu saalid kinniste ukste taga ainukeseks Eesti kommunistide lubatawaks kihutustöö kohaks!

Olgu küll, et mingisugust „kommunistide“ ülestõusmist sell ajal ei wõinud wäljamõelda, ei Leedu, ei Poola, ega Läti, aga siiski oli sääl walitsuse püüe, Eesti timukatele mitte järele jääda. Leedus mõisteti kommunistlise kihutustöö eest surmanuhtlus. Esimesed teated Eestimaa ülestõusmisest kutsusid wälja metslise sõjakäigu Riias iseseiswate tööliste organisatsioonide wastu. Aga need abinõud näitasid weel wäga nõrgad olewat. Lätimaa kodanluse ees seisab omawalitsuse walimised, millest Riias tööliste ametühisused otsustasid osa wõtta.

Et töölisi nii lihtsalt prowotseerida ei saa, toimetatakse prowokatsioon „kindlal“ koalisatsiooni põhjal „sotside“ ja fascistide poolt. Kui „sotside“ koosolekul pannakse oma meeste wahel korralik kakelus toime: siis fascistid jälle omalt poolt peksawad „sotsa.“ Pääle selle lähewad „sotsid“ töötatööliste koosolekule, kus metslikult peksawad pahempoolseid tööliste ametühisuse liikmeid.

Ainult siis walitsus „saab aru“ et demokraatlikus Lätis on jälle tarwis sõjaseadus maksma panna! Aga sõjaseadus tähendab: iseseiswate tööliste organisatsioonide rüüstamist, Riia ametühisuse keskнõukogu arreteerimist. 23. weebr. pandi see ka toime: Riia ametühisuste keskнõukogu rahulikul koosolekul piirati sisse ja

arreteeriti üle 100 liikme, rahu ja kord on jälle majas! Ja „see õige demokraatia“ wõib asuda rahulikult omawalitsuse walimistele. Läti rahwas saab täieliku demokraatlise wabaduse walida fasciste ja „sotse.“

Terwe rida poliitilisi kohtu protsesse kommunistide, tööliste fraktsiooni liikmete wastu, tooreid politsei tegusid, tööliste ametühisuste rüüstamised — tõendawad, et Poolas ka kaswab reaktsioon.

Kus aga iganes waatad — demokraatias reaktsiooni ohwrid kisendawad wägiwalla wastu, kodanluse ülekohtu wastu, tööliste klassi ees. Ja need ei ole mitte juhuslikud.

Meie oleme juba mitte korda näidanud rahwuswahelise olukorra muutuse pääle, et wäljamaa kapitalistide rahakotti suud on pärani lahti, Baltimaa tööliste timukatele. Timukate wahel walitseb kõige suurem üksmeelsus. Walge Läti minister sõitis Eestisse wõõrusele, kus teda wõeti wastu „suure päralise tseremooniga.“ Walge Eesti wennastab Soomega, Leeduga ja Poolaga, kus need suruwad jälle südamest kätt, Eesti timukatele töörahwa weristamise üle. Läti, Eesti, Leedu, Poola ja Soome „sotsid“ soowiwad üksteisele õnne „hiigla“ wõidu puhul, ei ole juhtumisi olnud, kus ei oleks täielikult nähtawale tulnud nende „rahwuswaheline solidaarsus“... Ei ole olnud tööd, kus nemad sõbralikult pale ühes töötanud, kui selles werises reaktsioonis, mis on muutunud kogu Baltimaa üheks kannatamataks reaktsiooni põrguks.

Balti riikide töölised elawad üle praegu kõige raskemaid silmapilke. Aga nende ridades walitseb julge ja eneseohwerdamise tunne tulewase wõidu sisse. Nende argpükšid klassi waenlased, on mitu hääd hirmust ööd uneta ja kõhu walus mööda saatnud. Nüüd on nad tegewusse rakendanud kõik omad jõud: kodanluse reaktsiooni „ühendatud wäeliinis“ ei saa eraldada „sotsi“ Martnat timukast Laidonerist ja Einbundist, „sotside“ juht on nende politsei teenistusest „salakuulaja.“ Nemad ühinewad ühte reaktsioonilisesse laagrisse, mille pääle saadab oma pühawaimu ja häädmeelt tunneb timukaline Rahwasteliit ja teine „sotside“ Internatsionaal.

See on ka parem! Sarnases olukorras omandab tööliste klass rutem omale kindla arusaamise, et päästmine tuleb töölisteklassi enda keskelt, ühise wäeliiniga kodanluse wastu, päästja ja wõidu pant on — Kommunistlik Internatsionaal!

Maha kodanluse reaktsioonid Eestis, Lätis, Soomes, Leedus ja Poolas! Maha nende teenrid — „sotsid“ ja kollane Internatsionaal!

Elagu Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Poola tööliste ühine wäeliin kodanluse wastu, — kommunismi eest.

Laboristo.

Nõukogude maalt.

Dooni kiwisüfi enneõjaegsel kõrgusel wäärtuse poolest.

Harkowist teatatakse, Dooni kiwisõe laboratoriumite juhatajate nõupidamine jõudis otsusele, et praegu Doonist saadaw kiwisüfi, ei anna sugugi järele enneõjaegsele kiwisõele. Wõeti wastu terwe rida abinõusid, mille abil wõib sõewäärtust weel kõrgemale tõsta.

Mpor kaugel Põhjamaal.

Tobolskist teatatakse, kaugel Põhjamaal, Naharatshi külas organiseeriti 30 liikmeline Mopri ringike.

Tugewa jõulise elewaatori ehitamine.

Odessas kinnitati kommisjon sadamasse tugewa jõulise elewaatori ehitamise kawa läbiwaatamiseks. Elewaator ehitatakse riigipanga arwel.

Nõukogude walimistest.

Walimise hoogtöö on Leningradi kubermangus täies hoos. Kuni 10. märtsini waliti 6.977 külanõukogude liiget, kellede hulgas 646 kommunisti. Niisama waliti külanõukogudesse 950 naisterahwast.

Mõnes kreisis on käimas juba wallanõukogude konwerentsid. Wõtegorski kreisis waliti 9 walla täidesaatwat komiteed, millesse läksid 29 talupoega, kellest 11 kommunisti. Luuga kreisis 18 walla konwerentsil waliti 68 walla täidesaatwate komitee liiget, kelle hulgas 21 kommunisti ja 2 naisterahwast.

Sama palju waliti walla täidesaatwate komiteede liikmeid Trotski kreisi 20 konwerentsil. Siin on walitute hulgas 33 kommunisti.

6 kreisilinnas waliti linnanõukogusid. Waliti üldse 742 saadikut, kellest 309 kommunisti ja 119 naisterahwast.

Nii on kogu walimiste ajal Leningradi kubermangus walitud nõukogude alamaparaatidesse umbes 8.000 töölist ja talupoega.

Kreisinõukogude walimised algawad 15. märtsil.

Puhkepäewal algawad pääle kreisi nõukogude konwerentsid, Kingisepas — 15. märtsil, Trotskis — 19. märtsil, Luugas 20. märtsil, Oudowas — 21. märtsil, Leningradi ja Wõtegorski kreisides peetakse kreisinõukogude walimisi puhkepäewal, 22. märtsil. Lodeinopole kreisis peetakse kreisi nõukogude konwerentsi 23. märtsil ja lõpuks Wolhowi kreisis — 25 märtsil.

Kõigi kreisi nõukogude konwerentsidele sõidawad wälja Leningradi kub. täidesaatwa komitee liikmed. Nende kohuseks on aruanda konwerentsil, kubermangu täidesaatwa komitee tegewusest, pääle selle ettekannet teha S. R. W. Liidu rahwuswaheliisest olukorrast.

Naispäew Minskis.

Töölisnaiste päew muutus üldiseks tööliste pühaks. Minski sõitsid küladest kokku 400 talupoega. Linna raioonis astusid parteisse 38 töölisnaist.

Teistest raioonidest saadakse palju teadaandeid parteisse astumiseks.

Kas wäljamaksta wõi mitte.

Märtsi algul pidas sm. Losowski ettekande tsarismi rahwuswaheliisest wõlast ja Oktoobrirewolutsiooni rahwuswaheliisest wõlast. Alguses peatab kõneleja liitriikide hoogtöö juures, mis kestab wahetpidamata edasi mitmesugustes wormides Oktoobrirewolutsiooni algusest pääle.

Alusetu süüdistus.

Oktoobrirewolutsiooni süüdistatakse selles, et ta kõrwaldas demokraatia ja pani maksma diktatuuri.

Kui see oleks tõeline põhjus, meie wastu peetawas hoogtöös, siis mispärast kogu Euroopa ja isegi Ameerika tunnistasid teisel päewal Itaalia fascistlikku diktatuuri? Miks nad tunnistasid jalamaid kindral de Rivera diktatuuri Hispaanias? Nähtawasti astub kapitalistlik ilm wälja mitte kõigi diktatuuride wastu, waid sarnase diktatuuri wastu, mis sihitud kodanluse wastu.

Kogu aeg, alates Oktoobrirewolutsioonist, on meie wahekordade ajaloos selle 8 a. wältel pääwedruks meie wastu sihitud wäljaastumistes see, et Nõukogude Wenemaa ütles lahti tsaariwõlgade tunnistamisest ja natsionaliseeris wäljamaa kapitalistide ettewõtted.

Tsaariwõlgade suurus.

Prof. Ljubimowi wäljaarwamise järele, arwatakse wana tsaristliku Wenemaa enneõjaaegsed wõlad 8 miljardi 670 miljoni kuldrubla pääle. Tsaariwalitsuse sõjalised wõlad arwatakse aga 8 miljardi 846 miljoni kuldrubla summas.

Iseäranis walus on wäljamaa kapitalistidel nende Wenemaal asuwate ettewõtete natsionaliseerimine. Uldse oli sarnaseid ettewõtteid (Saksa ja Austria ühes arwatud) mis wäljamaa kapitaaliga elutsesid — 603 ning kapitaale endid 2 miljardi 12 miljoni rubla. Mõned teised andmed suurendawad seda summat kuni 2.242.097 tuhande kuldrublani.

Kuidas wõlga nõutakse.

Sm. Losowski tuletab meele esimest ajajärku wõlgade tagasinõudmises. Siis taheti meid sundida jõuga. Edaspidisel ajajärgul tarwitati interwentsiooni ja terwe rea walgekaardlaste bandede warustamist. Inglismaa kulutas interwentsiooni pääle umbes $1^1/_2$ miljardi. Wrangel üksi sai Prantsusmaalt 100 miljoni rubla.

Edasi puudutab kõneleja muid abinõusid selles asjas, küll diplomaatilisel küll majanduslisel wäerindadel. Ta tuletab meele Geenuat, Haagi jne. kus meilt nõuti wastuarwetena 39 miljardi rubla.

Rahwuswaheliste laenude lahendamise küsimusest.

Edasi kõneleb sm. Losowski, et S. R. W. Liidu wõlgade küsimus on tihedalt seotud rahwuswaheliste wõlgade küsimusega.

Maa kellel wõlga ei ole, on ainult Uhisriigid. Euroopa kapitalistlikkudel riikidel on temale maksta 11—12 miljardi. Prantsusmaa ja Inglismaa — 4 miljardi, Itaalia — 2 miljardi. Wana Wenemaa wõlg Ameerikale on kõigest 202 miljoni rubla.

Kui nüüd Ameerika kustutaks wõib olla omad wõlad Wenemaaga siis peaks ta sedasama teiste riikidega tegema. Ja seepärast nüüd Ameerika ongi nii järelandmata wõlgade küsimuses.

Saksamaa peab maksma liitlastele ainult protsente 4 miljardi kuldmarka aastas. Selleks peab tema kaupade wäljawedu suurem olema enneõjaegsest kaupade wäljaweost. See tähendaks aga seda, et Saksamaa muutuks majanduslisel tugewaks, järglikult ka poliitiliselt. Sel korral aga wõiwad tema maksude maksmised weel rohkem wäheneda, sest lõpusihis rahwuswaheliised riiud ei otsustata ära mitte aritmeetikaga, waid jõuga.

Sm. Losowski iseloomustab Dawesi plaani, kui pankroti jäänud Saksamaa üle määrata hoolekandmise nõukogu ja tähendab, et isegi selle plaani järele, mis wähendab iga aastaseid makse, Saksamaa wäljawedu peab suurem olema kui Inglismaa wäljawedu.

Prantsusmaa sisemised laenud on suured, praegu 73 miljardi 550 miljoni kuldfranki ja laenud — 35 miljardi 954 miljoni. See teeb wälja umbes 40 protsenti Prantsusmaa looduslikutest tagawaradest.

Selles keerulises rahalises küsimuses, Prantsusmaal tõusis üles mõtte, et need rahwuswaheliised wõlad jagada kaheks: kaubanduslisteks ja poliitilisteks. Kaubanduslisse wõlgade hulka loeb Prantsusmaa neid, mis antud rahwa majanduse tarbeteks ja poliitilisteks — mis sõja hääks läinud. Prantsusmaa kaldub isegi selle poole, et neid sõja hääks tehtud wõlgasid annuleerida, sest Ameerika sõdis teiste liitlastega ühiselt.

Niisama kaldub Inglismaa arwamine selle poole, et neile kriips pääle tõmmata.

Nüüd kawatsewad küsimuse otsustamiseks endised liitlased erilist rahwuswaheliist konwerentsi kokkukutsuda; kuid selle wastu protesteerib otsustawalt — Ameerika, kes nõus on küsimust lahendama iga ühega üksikult, mitte aga üldise konwerentsi kaudu.

Meie jaoks eriline mõõdupuu.

Wastastikuste wõlgade kustutamise küsimus ripub õhus, kuid meie suhtes, alati seatakse ta läbiräägimistes esimesele plaanile.

Selle küsimusega katkes meie leping Inglis Mac-Donaldi walitsusega, kelle seljataga seisid endiste Wene wäärtpaberite omanikkude ühisus. See ühisus nõuab meilt, natsionaliseeritud ettewõtete eest 180 miljoni naelsterlingi.

Kõneleja põhjendades ajaloo pääle ütleb, et kõik wõlgade nõudmised rahwuswaheliises ulatuses, mis ei tugene jõu pääle ei maksa midagi, sest suurte sõdade tagajärgedena maksawad ainult wäikesed ja nõrgad rahwad.

— „Meie muidugi endid nõrkade ega wäikeste hulka ei loe“, kõneleb sm. Losowski, „kuid et hoida igasuguste põhjuste eest, mis konflikte wõiks sünnitada meie wahekordades, siis oleme walmis oma pääle wõtma, katta teatud osa nõudmist neist kasudest, mis saame laenudest, mida nad meile andma peawad rahwamajanduse tõstmiseks. See muidugi ei tähenda seda, et meie annaksime meie riiklikke wabrikuid ja ettewõtteid nende endiste omanikudele kapitalistidele tagasi. Selles asjas oleme walmis andma ainult mõned wabrikud nende omanikude lepingute alusel rendi pääle tarwitada. Midagi muud pole „meie neile pakkunud ja ei wõigi pakkuda“.

Sm. Losowski lõpetab wõlgade küsimuse käsitamise järgmise kokkuwõttega, et wõlgade küsimus otsustatse ära just eestkätt jõu, kuid mitte õiguse abil.

„Kui meie wastu wõtaksime need tingimised, mida meilt nõuab kodanline ilm, siis oleks lõpp meie rewolutsioonil. Meie peame rahwuswahelise kodanliste walitsuse õigustele wastu kaaluks seadma Oktoobri rewolutsiooni jõu — et mitte maksta tsaari wõlge.

Wabrik-kõögi awamine.

Iwanowo-Wosnessenskis awati naistööliste päewal pidulikult wabarik-köök, millest hakkawad toitu saama mitu tuhat tööliste perekonda. Söök seisab koos kahest lihatoidust ja maksab kõigest 20 kop.

15.740.000 rubla Urali tehastele.

Swerdlowskist teatatakse, et rahwamajanduse oblasti nõukogu andis 15.740.000 rubla Urali raua ja malmi ümbertöötamise tehaste ülesseadmisele. Eestkätt suurendatakse neid wabrikuid, mis töötawad pääasjalikult taluboja turu jaoks.

Rahwamajandus.

Ishorski tehases.

Walmistus laieneb.

Walmissaaduste wäljalask tõuseb üle ettenähtud programmi. Esimesel weerandil on wäljalastud 117 protsenti ülesandest. Hukatakse walmistama wähema sordilist rauda, mille wäljalask ulatab ligi 30.000 puuda kuus.

Tellimistega on kindlustatud.

Tehase programm on kogu aasta pääle kokkuseatud 5.800 tuhat rubla. Ishorski tehasel on kindlaid tellimisi 4 ja pool m. rubla pääle, millised täielikult warustawad programmi. Eila kirjutati alla uuele lepingule „Asneftiga“ Baku tööstusele walmistamiseks 113.000 puuda walmis torusid üle ühe miljoni rubla summas.

Uus walmistus.

„Asneft“ poolt tehti ettepanek organiseerida tehases igasuguste masinate osade walmistamist nafta tööstuse tarbeks. „Asneft“ annab tellimise 300.000 rubla summas.

Tööliste arw kaswab.

Walmistuse suurenemisega kaswab tööliste arw. Wõrreldes suwega on kaswanud see kahekordselt. Esimeseks märtsiks on tehases ligi 3000 töölist.

Meie saawutused.

Ukraina wäljawedu Läheda-Idasse.

Harkowist teatatakse, et Ukraina-Ida kaubapalati istangul arutati wäljawaateid Ukraina kaupade wäljawedamises Läheda-Idasse. Selgus, et Türgimaa, Greeka ja Palestiina awaldawad suuri nõudmisi metsamaterjaalide pääle.

Wäljaweo walitsus saab paljuarwulisi nõudmisi suurema partii metsa kohalewedamiseks.

Niisama selgus ka, et Türgimaal on praegu nõudmisi põllumajanduse masinate pääle, mis walmistatud Ukrainas. Wiimasel ajal on Türgi turul järeltehtud Ukraina põllumajanduse masinad, mis muretsetud Poolast. Ukraina põllumajanduse masinate ehituse trustile on ettepandud arwele wõtta neid nõudmisi, walmistuse plaani wäljatöötamise juures järgmiseks aastaks.

Laewatee awamine Wolgal.

Tsariitsõnist, 8. märtsil (telegrafi teel). Wolgal algasid esimesed laewasõidud.

Edusaawutused nafta alal.

„Grosneft“ on saawutanud rekordilise arwu bensiini saamises naftast — 21 protsenti.

Enne sõda oli see arw 7,5 —8 protsenti.

Punased nurgad, klubid, seltsid ja ringid wõiwad saada

liikmekaarte.

Hind 2 kop. tükk, saatmine tellija arwel.

Eesti Kirjastusse Ühisus Leningrad, Fontanka 27.

Eestlased S. N. W. Liidus.

Ühistegewuse kaswamine Eesti asundustes.

Gruhowklased näitawad, mida wõib talupoegadele pakkuda korralikult töötaw kooperatiiw.

Jurmekunde kooperatiiwi elukäik näitab seda, kuidas wäike kildkond kasutab kuritahtlikult kooperatiiwi oma huwides.

See töendab weel kord, et kooperatiiw töötab siis kogu talupoegade kasuks, kui temast wõtawad kõik talupojad osa, iseäranis ta kehwemad kihid, aktiiwselt osa.

Kooperatiiw säädis omale suured ülesanded ette.

(Gruhowka as., Holmi kr., Pihkwa kub.).

Asutatakse telliskiwi wabrik, auru jahuweski, wõi ja juustu wabrik, muretsetakse põllutööriistu. Töö sel alal annab häid tagajärgi.

Minewa aasta lõpul ilmus „Edasi's" kirjeldus meie asunduse kooperatiiwi töö alalt, kus näha wõis, et kooperatsioon suigub alles surma unes ja ei leia teesid enda elu awalduseks. Nüüd paar-kolm kuud hiljem wõime näha hoopis uusi wäljawaateid ja ütelda: kooperatsioon on seadnud omale ette uued teed ning ülesanded ja saab seda kiires korras täitma palju temal selleks jatkub wõimalusi. 11. jaanuaril oli „põllumajandusliku ühisuse" üldkoosolek, kus ka uus juhatus waliti. Uude juhatusesse said: Seedin, J. (parteil.), Mõik, A. (parteil.) ja Tõllak, A. (parteitu). Rewisjoni kommisjonis on üks parteilane, üks komnoorsoolane ja üks parteitu. Üldkoosolek seädis uuele juhatusele ette järgmised ülesanded: 1) tulewa 1925 aasta jooksul asutada asundusesse telliskiwi wabrik; 2) ehitada auru jahu weski, mis suudaks esiteks asunikkude tarwidust ja ka teiste ümberkaudsete külade nõudeid täita; 3) ehitada wõi ja juustu walmistuse wabrik. (Siin tuleb tähendada, et asunduses on 140 talu ümber, kellest wäike protsent kehwikuid. Koorelahutajaid on olemas ainult ühel neljandikul ehk weel wähem talunikkudel ning algaegse piima ümbertöötamise wiisidega annab lehmapidamine wäga wähe. Siin toob aeg ise arusaamisele, et seda wiisi edasi kesta ei wõi ning piima ümber töötamise küsimus on jäädawalt otsustatud); 4) muretseda 1925 aasta jooksul auru rehepeksu masin ühes katlaga; 5) asutada põllutöömasinate tarwituspunkt, kust kehwemad talunikud eeskätt wõiks wähese maksu eest masinaid tarwitada wõtta; 6) warustada kõige päält oma liikmeid tarwiliikude põllutöömasinate ja suwewilja seemnetega kewadeks.

Need olid ülesanded, mida peab uus juhatus täitma oma walijate huwides. Nüüd on waewalt kuu aega möödas waatame kuipalju on sellest ülesandest juba täidetud. Uus juhatus awas kohe peenekraami kaupluse, sääljuures raha asemel wastuwõttes wilja, seemneid, linu ja muud. Jõudumööda ostab üles põllu- ja karjasaadusi ja saadab Lokna kontori kaudu edasi.

Kreisi põllutöö osakonnalt on saadud ja kohale toimetatud aurukatel, mis weski jaoks ehk piima ümbertöötamiseks wõib tarwitada. On ostetud ja kohale toimetatud kaks suurt küüni, mis tulewase weski ja piimaühisuse ruumideks määratud. On tellitud hulk põllutöömasinaid, mis warsti kohale jõuawad. Kõik kohale toimetused on ilma maksuta asunikkude poolt tehtud nagu aurukatla ja küünide wedu, mis iseäranis hääd wastutulekut leidis. Ärkab seitse rewolutsioonі aastat surma unes suikunud küla, arusaades ülesannetest, millega oleks ammu juba pidanud algust tegema. Jõudu tööle! Teie algatud tööd tuleb ainult terwitada. Kõik asunikud põllumajandusliku ühisuse liikmeteks, — siis wõime ütelda. et tulewik on meie päralt.

Külakirjasaatja nr. 22.

Ühiselt põllutööstuse tõstmisele.

(Masnikowa asundus, Luuga kr., Leningradi kub.).

Läinud aastal otsustati siin piimaühisus asutada. Organiseeriti kolmenädalised põllumajanduslikud kursused. Loomaarst waatas asunikkude loomi ja tegi näpunäiteid.

Uhelt asunikult üüriti waba ruum wõiwabrikuks, mida lubati 15. weebr. käima panna, kuid masinate puudusel jäi see tegemata. On loota, et see warsti sünnib.

Asunikud, pidage silmas, et ainult ühisel jõul saame meie oma põllumajandust tõsta. Aluskiwi on pandud, tarwis tööd jatkata. Peltsepuul.

Kooperatiiw peab põhjenema liikmete isetegewuse pääle.

(Gorbowo asundus, Wiitebski kub.).

Meie põllumajandusliku kooperatiiwi „Kündja" eestseisus ei taha oma liikmeid tööle tõmmata, nende kaasabi tarwitada. Selle tagajärjel tekkiwad mitmekesised wahejuhtumised. Näit., eestseisus walis piimaühisusele sarnase koha, mis temale mitte kohane ei ole, — ta ei ole mitte küla keskel.

Kooperatiiwi eestseisus peab teadma, et ta töö wõib edeneda ainult lähedases koostöötamises liikmete hulgaga.

On ju kooperatiiw laialiste hulkade isetegewuse organisatsioon. Asunik.

Uus põllumajanduslik krediitühisus.

(Adojewo asundus, Demjanski kr., Nowgorodi kub.).

Hiljuti awati Adojewo põllumajanduslik krediitühisus „Sarja". Praegu on 65 liiget — eestlasi ja wenelasi. Uldkoosolek wolitas juhatust wõtta Demjanski raiooni ühisusest kaupasid wõlgu 4.000 rbl. suuruses ja põllupanga Nowgorodi osakonnalt 2000 rbl. rahas wõlgu.

Otsustati wälja tellida 800 puuda kunstsõnnikut ja mitu partiid põllutöömasinaid.

Kõik talupojad wõtawad energiliselt juhatuse tööst osa. Nad teawad, et oma majandusikku seisukorda suudawad nad tõsta ainult omal jõul ja nõul.

Üks asunik M.

Wõiwabriku awamine.

(Masnikowa asundus, Leningradi kub.).

Meie piimaühisus on kindlalt ja edukalt tööle hakanud.

Warsti hakkab töötama ka wõiwabrik. Ruumid on kohalikult elanikult üüritud. Wabriku sisseseadmiseks ja masinate ostmiseks saadakse Sosednja krediitühisuselt 3000 rbl. laenuks.

Talupojad näewad juba nüüd ära, kui suur kasu on piimaühisusest. Nad weawad praegu piima ümbertöötamiseks 8—10 wersta taha Luuga-Serotkasse. Asunikud sammuge kindlalt ja julgelt edasi, sest ühistegewus aitab teid paremale järjele ja wiib uue elu kindlustamisele.

Teataja.

Pääsetee on ühinemises.

(Uue-Eesti as., Kaukaasias).

Juba minewal sügisel hakkasid meie küla elanikud kooperatiiwi organiseerimisest kõnelema. Kuid seni ei ole weel kuhugile jõutud. Elanikud käiwad mitmekümne wersta taha tarwilikke kaupasid ostmas ja maksawad liiakasuwõtjale palju rohkem, kui kusagil ühisuse poodis.

Jõukamad, kel rohkem wõimalusi ja raha, on ümberkaudsete kooperatiiwide liikmed. Kehwematel aga ei kusagilt wõtta.

Kehwemad talupojad, oodata ei maksa. Teie eest ei tee keegi midagi ära. Uhinege, pange oma wäike kapitaal kokku ja sellest saab juba hää summa tegewuse alustamiseks.

Kui kooperaliiw awaldab tegewust, siis wõib saada laenuks kaupasid — raha.

Kooperatiiwi kaudu muretseme omale põllutööriistu. Siis ei tule minna jõukama poole palwega ja oodata, kuni ta oma töö ära lõpetab.

Seepärast asuge tööle. Uhistööga wõidame häda ja wiletsuse.

Priidu.

Kooperatiiw tegutseb.

(Iwanowost, Omski kub.).

Et Kalatsinski kooperatiiw otsustas Iwanowos seni töötanud poodi sulduda, otsustasid Iwanowos olewad liikmed, et küla mitte ilma poeta jätta, omal jõul poodi awada. Tehti kooperatiiwi liikmete üldkoosolek, kus Kalatsinski tarwitajate-ühisusest lahti öeldi ning oma ühisus loodi. Waliti isegi juhatus ja rew. komisjon ära. Et osakapitaal wäike on (umbes 200 rbl.), otsustati piimaühisuse poole pöörata, et säält wõid müügile saaks. Wiimane tuli wastu ja pood algas tegewust ehk küll esialgul wäiksel wiisil. Wõiwabrikust wõetakse wõi, mis kraami wastu wahetatakse. Piimatoojad saawad siis toodud piima eest kaupa ehk raha, kui kraam müüdud.

Loodame kindlasti, et ühisusele sel teel tubli aluse paneme.

Ohakas.

Wõtke eeskuju.

(Bugri asundus Trotski kr., Leningr. kub.)

90 protsi. asunikkudest on artelli liikmed.

Wägewa tormihoona tungib Oktoobrirewolutsioon külasse. Kulakulisele elemendile on ta kui surmaw kihwt, aga töötawa talupojale on ta lootusrikaks kewadiseks päikesekiireks.

Nii ka meil, Bugris, 90 protsi. asunikkudest asutasid wõiartelli „Uustöö", et ühiselt oma majandust tõsta ja piimasaadusi müügile toimetada. Praegu on jäätkeldri ja meierei ehitus käsil, mida artelli liikmed kollektiiwselt ise ehitawad. Eriti rõõmustaw on energia ja üksmeel, mis artelli liikmete seas walitseb. Esialgseid raskusi sünnitab meierei jaoks sisseseade muretsemine, sest asunikkudel selleks raha pundub. Loodame, et wastawad asutused meile selles asjas appi tulewad. Ärgu hirmutagu meid esialgsed raskused, waid julgesti sammume punase Oktoobri lipu all hiilgawale töörahwa tulewikule wastu.

Selleks jõudu! Takjas.

Rohkem tähelpanu.

(Jurmekunde asundus, Tweri kub.)

Hiljuti oli Konkowa külas talupoegade wastastiku toetuskomitee juhatuse ümberwalimised. Waliti sinna kaks komnoorsoolast. Küla waesem kiht jäi arusaamisele, et nende paremateks toetajateks ja kaitsjateks on noorte ühingu liikmed.

Tuleb weel suuremat rõhku panna talupoegade wastastiku toetuskomitee töö edendamisele. E. Wiibus.

Tuleb astuda otsustaw samm.

(Jurmekunde asundus, Tweri kub.)

Wiimasele kooperatiiwi üldkoosolekule olid kokku aetud kõik wana kompanii mehed, — kehwikud ja teised tulla ei julgenud, sest Ennok liigub asunduses ümber ja ähwardab kõiki ära „neelata", kes julgeb luuawarrest kinni hakata.

Rewisjoni-kommisjoni akt oli otse surmaw, kuid koosolcku „enamus" „hääletas" selle Ennoki ettepanekul mitte õigeks, seepääle waatamata, et asi kohtuwõimude käes arutusel on.

Juhatusesse waliti jälle wanad „äritegijad" R. Kärt, P. Hellart ja Sauerberg tagasi.

Nii Jurmekunde mehed! Nüüd ei wõi enam keegi külmaks jääda.

Sarnase seisukorrani on meie kooperatiiw läinud suurema osa asunikkude loiduse ja leiguse tõttu.

Nüüd on tarwis kahjulikud ja wõõrad elemendid asja juurest lõpulikult kõrwaldada.

Asunikud, see peab teie eestwõttel sündima. —w.

Ei oska erakaupmehega wõistelda.

(Sulew, Kaukaasia.)

Walla kooperatiiw (Piknikowos) ei oska erakaupmehega wõistelda. Näit., ploomide kokkuostmises maksab wiimane puudast mõnikümmend kopikat rohkem kui kooperatiiw ja selle tagajärjel sõidab talumees ploomikoormaga kooperatiiwist mööda.

Wiga tuleb parandada.

J. Wapsik.

Esimene samm.

(Koidula asundus, Kaluuga kub.)

Weebruaris oli meil agronoomi osawõttel nõupidamine, kus otsustati asutada põllumajanduslik kooperatiiw. Rõnda hakkab meil arenema metsatööstus, sõe põletamine, awame põllumasinate tarwitamise punkt, säeme sisse ühispiimatalituse.

Õpilane.

Tähtis tegur asunduse elus.

(Estoonia asundus, Abhaasias, Kaukaasias.)

Kogu asunduse elu keerleb praegu kooperatiiwi ümber. Kooperatiiwi pääülesandeks on sm. Lenini nimelise kopsuhaigete sanatooriumi warustamine piimaga.

Suweks kawatseb kooperatiiw laiendada oma tegewust kauplemise alal. On awatud tubaka kokkuostmine. Abhaasia kooperatiiwi ühisuse ülesandel ostetakse igasuguseid metsloома nahku. On huwitaw, et näit. on odawam osta küpsetatud leiba kooperatiiwist, kui ise küpsetada.

Oleks soowitaw, et asjaajamises oleks tarwitusel Eesti keel, sest asjaajamise ja arwe osakonna juhataja ei oska Eesti keelt.

On Joh.

Meie teine ülesanne seisab kultuurilises töös talupoegade keskel. Ja see kultuurilise töö ülesanne talupoegade keskel oma-majandusliku sihi seisukohalt on nimelt koopeererimine. Täieliku koopereerimise tingimustes seisakstme meie juba mõlemate jalgadega sotsialistlikul pinnal.

Lenin.

Leningrad.

Jaan Andrejew

5. märtsil suri haigemajas siinse Eesti teaatri agar tegelane Jaan Andrejew. 1921 aastast pääle, mil Andrejew Eestist siia sõitis, on tema wahetpidamata ainult teaatrile elanud. Küll siinsetes näiteseltskondades kaasa mängides, küll Wene teaatrikoolis õppides. Suur waimustus teaatri wastu, kuid oskamatus ja jõuetus oludega sobida ning olemasolu eest wõidelda, on tema iseloomustawamad jooned. Soodsatel tingimustel oleks tema palju ära teha suutnud, annet ja tahtmist temal selleks jatkus, kuid tema oli liig nõrk, et ka halbadel tingimistel läbi lüüa, ja tema jäi elule alla ning suri noorelt oma õppimise tee algul. Kuna meil nii wähe on neid, kes tahawad ja suudawad end täielt pühendada Eesti teaatrile, siis on sm. Andrejewi kaotus meile seda tuntawam. Spectator.

Kuidas edeneb tänawune rahwapidude ettewalmistus?

Minewa aastaseb rahwapidud, ehk nagu neid sel korral nimetasime — laulupidud, jätsid seepääle waatamata, et nad wõrdlemisi puuduliku ettewalmistusega olid, kena mulje.

Nad näitasid ühtlasi ka selgelt, et sarnaste ühendatud pidustuste wastu asundustes huwi olemas on, kuna ühtlase soowina oli, et sarnased pidustused mitte wiimasteks ei jääks, waid järjekindlalt iga aasta korduksid.

Seda kõike arwesse wõttes ja soowidele wastu tulles asus pidustusi ettewalmistuse korraldaw kommisjon juba sügisepool talwe tegewusesse, et seega kohtadel rohkemat aega ettewalmistusteks wõimaldada. Tagajärjeks ongi, et laulu noodid, mis kõige enam ettewalmistust wajawad, juba weebruari lõpuks kohtadele kättesaadeti.

Nagu juba waremalt awaldatud, korraldatakse pidustused seekord kolmes maakonnas: Kikeerinos, Trotski ja Kingissepa maakondadele, Punases Strugis Luuga maakonna ja Pihkwa kubermangule ja Oudowa linnas tema all olewa maakondadele. Kommisjoni wäljawaated liuna osawõtu kohta on kaunis suurejoonelised ja soowida jääb, et need ettenähtud kujul ka täide läheksid. Kawatsus on nii Kikeerinosse kui ka Punase-Strugisse ekskursioone korraldada, et seega linna laiematele töölishulkadele elawat sidet asunikkudega wõimalikuks teha. Külakostina wõiksid nad omalt poolt **„Lõbusa talupoja"** ja rida teisi, wähemaid palasid. Mis puutub Oudowasse, siis sunnib kaugus siin kokkuhoidlikum olema, ehk küll palawam soow on ka sinna suuremul hulgal sidet looma sõita. Kuid teatud osa ei jää ka sinna sõitmata. Kogu ettewalmistuse tööd on suurelt talistanud aineline seisukord. Alles wiimasel ajal läks kommisjonil korda muusikakoori nootisid muretseda, mis nüüd, nende päewade sees kohtadele kättesaadetakse. Et järgmistel kordadel sarnaseid kitsikusesi üle saada, otsustas kommisjoni juhatus tänawuste pidustuste puhast ülejääki alaliseks fondiks organiseerida, kust edaspidiste pidustuste korraldamisteks abi tarwitada. Arwatawasti ühinewad maakonnad selle otsusega. Tähendatud fond wõib pääle muu, muidugi selle järele, kui suureks see summa kogub, ka teisel teel asundusi teenida, s. o. eeskätt kultuurilisi nõudeid rahuldada. Kuid selleest praegu rääkida, oleks warajane.

Tähendab, ettewalmistused on käimas.

Et ka maal laialisemat osawõttu wõimaldada, oleks soowitaw, et maa klubid ja punased ringid juba aegsasti erilisi summasid pidude kaudu kõrwale panema hakkaksid, millega eeskätt tegelaste osawõtmist kergendada. Lõpuks tuleb neile asutustele meeletuletada, kes seni nootisid ei ole saanud, et nad kiiremas korras endid üles annaksid.

Ego.

Leningradi teated.

Rohkem mõnususi sanatooriumidesse sõitjatele.

Kõigis Leningradi raudtee sõlmedes on wõetud abinõud tarwitusele haigete tööliste ja teenijate sõidu kergenduseks, kes sõidawad arstimisele Kaukaasia, Krimmi ja Wolga kurortidesse.

Leede rahwakommissariaat suurendab reisijate rongide arwu Põhja-Kaukaasia, Kuubani ja Mustamere kallastele. Nishni-Nowgorodis, Tsariitsõnis, Noworossiiskis, Sewastoopolis ja teistes sadamate linnades sobitakse laewade sõidud kokku raudtee sõitudega. Mustal merel ja Krimmi kallastel sõidawad laewad igapäew. Laewadele antakse kindlad kohad kurorti sõitwate haigete jaoks.

Seatakse sisse otsekohesed raudtee ja weetee sõidu piletid. Sõlmejaamades antakse raudteel kurorti sõitwatele haigetele kindlad kohad, niisama määratakse kindlaks piletite wäljaandmise kord haigetele, kes pääle arstimise tagasi sõidawad.

Kõwad istekohad raudteel warustatakse magamise asemete ja pesuga kuni 900 kohta nädalas.

Tööliste elu.

Korterid töölistele.

Leningradi tööstus kaswab ja laieneb iga päewaga, ühes tööstuse tõusuga kaswab ka wabrikutes ja tehastes tööliste arw.

Tööstuse tõusu ja tööliste arwu kaswuga on tunda tööliste raiwonides suurt korterite puudust, on kommunul majapidamine otsustanud eeskätt tööliste raiwonides hakata tänawu kewagel majasid ehitama. Majade ehitamine algab kawa järele Narwa wärawate raiwonis, „Punase Putiilowi" tehase ümbruses maikuus pääle ja tahetakse ehitustöödega lõpule jõuda oktoobrikuus.

Nimetatud raiwonis ehitatakse 25 kahe ja kolme kordset maja; korterite arw igas majas saab olema 12—18 korterit, üle 500 korteri.

Korterite ehitamise plaan sünnib tööliste enda soowi järele. Iga korter saab ehitatud kahe toaga, köök ja wannituba. Ja mitte üle kolme korra kõrged majad.

Et ehitustööd kiirendada, on kawatsus kahes wahetuses tööle asuda. Majade ehitamise eeltööd on juba käimas: telliskiwide wedamine algas tänawu aasta algul täies hoos pääle. Niisama ka wundamendi kiwide raiujad on oma tööd alganud.

1924 a. suwel hakati „Punase Putilowi" lähedal suurt parki ehitama. Uue pargi ümbruses ehitatakse kõik need uued majad.

Iseäralist tähelpanu äratab park omale sellega, et pargi uulitsapoolne aed on tsaari talwelossi aed. Selle aia taga, kus tsaar maitses igasuguseid mõnususi ja unistas oma igawesest elust. Aga nüüd on aed tööliste puhkuse paigaks, kus tööline oma wäsinuid konte wõib wärske õhu käes puhata, et jälle uue energiaga teine päew tööle asuda. Nii on ajad muutunud?

Laboristo.

Timukate Eestist.

„Puhastus" kestab.

6. märtsil otsustas siseministeer sõjaringkonna kohtu kätte anda Liine Käsperti ja Helene Tellingi. Neid süüdistatakse selles, et nad 1. detsembril Balti jaamale kallale tungijat K-d on warjanud. Wiimane on aga ülesleitud ja maha lastud. Nüüd tahetakse seda ka kahe warjajaga teha.

Soome, tule aita.

Riigikassa seisukord on nii tõsine, et Inglismaa laenusaamise otsust enam oodata ei jõuta ning otsustatud kiires korras paluda Soome käest 2 miljoni marka laenu.

Ka Tapal arreteerimised.

„Pwl." kirjutab:

„Sõjaringkonnakohtu otsusega 27. nov. l. a. „149 kommunisti" protsessis tunnistati kõik organisatsioonid, mis kuulusid „ühisesse wäerinda" riigiwastaliseks.

Sellele otsusele järgnewate korralduste põhjal wõeti wastutusele kõik „ühise wäerinna tegelased" U. n. s. § 102 järgi.

Tapa alewis wõeti kinni „ühise wäerinna" mehi Gustaw Hansmer, Karl Soon ja Aleksandor Ott, kelle tegewuse kohta teati, et nad olid Tapal igatepidi püüdnud teostada kommunistlise internatsionaali põhimõtteid ja tegutsenud makswa riigikorra kukutamiseks.

Hansmer ja Soon olid üheskoos tegutsenud põranda alla kadunud keskorganisatsiooni tegelastega Silmiga ja Estrangiga, laiali laotanud kommunistlisi lendlehti ja omas korteris pidanud riigiwastalisi koosolekuid. Ühel koosolekul pidanud Soon kõnet, kus rõhutanud üürnikkude ja kutseseltside asutamist, kuhu ainult kommuniste wõiks wastu wõtta. Organiseeris Tapal mingisuguse ametiühisuse, mis tegutses kommunistlise profinterni platwormil.

Hansmer tegutses tuntud põrandaaluse tegelasega Heidemanniga, kes Tartust sinna organiseerimise tööle oli saadetud, pidas tihti enda ja 149 protsessis süüdimõistetud Rootsi korterites põrandaaluste tegelastega koosolekuid. Kogunud kohaliste maatameeste ja raudtee tööliste seas omale poolehoidjaid, kellele kommunistlist aabitsat seletanud.

Aleksander Otti süüdistati riigiwastalise kihutustöö tegemises raudtee tööliste seas ja abiandmises wangistatud riigiwastaste perekondadele kui mopr'i liige.

Asja harutamisel sõjaringkonnakohtus sai ainult Hansmeri süü osawõtmises põrandaalusest riigiwastalisest ühingust tõendatud ja ta mõisteti 4 a. sunnitööle.

Kohtusse wäljakutsutud tunnistajate tõenduste järgi ei ole Ott sugugi kommunistliste kalduwustega olnud, waid muidu seltskonna tegelane, tööliste elujärje paranduse püüdja. Oma waadete poolest tunnistas Ott ennast kristlikuks-sotsialistiks."

Teadus ja tehnika.

Prof. Risleri külm walgus.

Prof. Risler (Pariisis) walmistas uue lambi, mis sisaldab eneses kas hästi õrendatud õhku wõi mõnda muud sarnast gaasi ja mis walgust annab kui temast läbi lasta õige tiheda lõõkidega waheldwat woolu. Erineb see lamp pääasjalikult waremalt konstrueeritud lampidest seega, et tema sisse asetatakse koosseisu osaks tükk klaasi, millel omadus walgust anda. Sarnane 12.000 küünla walgusega lamp tarwitab ära kõigest 2 ja pool kilowatti, ehk ligikaudu umbes üks wiiendik watti küünla pääle. Praegusaja paremad lampid nõuawad aga pool watti küünla pääle. Lambid oma hää sisseseade poolest töötasid katsel 9000 kuni 10.000 tundi ilma walguse jõu tumenemata. Endiste konstruktsioonidega tuli lampidele iga 100—150 tunni tagant sisse lasta uut gaasi hulka, mis aga sugugi hää ei olnud.

Risleri lamp wõib anda kaunis suur hulk ultra-wioleetilisi kiiri. Sellega omab ta suure tähtsuse walgusega arstimises.

Woolust eraldamise juures walgustab lamp edasi silmale wastuwõtliku walgusega.

Wähjahaiguse arstimine soolaga.

Wõitluses selle hirmsa haigusega, pandakse igakord ette arstimiseks midagi uut. Uheks uueks abinõuks wähjahaiguse arstimiseks on Saksa arsti Andersoni uurimse järele mere sool. Nagu Andersen teatab, said kolm haiget nimelt selle läbi terweks. Neil oli wäljaspool asuw rinna ja pale wähk. Arstimine on wäga lihtne. Sool, mis saadud mere weest — ärapuhastatuna, pandakse ihu pääle, kus kohal on paise, millejuures ihunaha päälmine kord kergelt ära eerutakse.

Uus walguse laialilagunemise mõõtmine.

Walguse laialilagunemise täpne mõõtmine on meie aja tõsisematest ülesannetest. Keskmist walguse kiirust arwatakse 186.330 Inglise penikoormat sekundis, selles summas wõib eksida ainult 20 kuni 30 penikoormat. Kui eksimist oleks wõimalik wähendada kuni 1 penikoormani sekundis, siis oleks wõimalik enam täpselt kauguse suurust ära mõõta kuni 50 ehk 100 penikoormani.

1923 a. suwel säeti walguse kiirust mõõtmiseks Ameerikas üles erilised aparaadid 22 penikoorma kaugusele. Suitsu ja nafta udu ja metsade tulekahjude tõttu ei olnud neid katseid wõimalik läbiwiia.

Seepärast korrati seda 1924 a. suwel nuesti ja siis andsid need paljulubatawaid tagajärgi. Nendesse aparaatidesse seati üles harilikud peeglid paralleell tasapindadega, ja nendes wõeti tarwitusele wastupeegelduse süsteem, mis juhtis eemale kõik kõrwalt tulewad walguse kiired.

Uldiselt tulid selle konstruktsiooni järele wäljasaadetud walguse kiired oma endisele kohale niiwõrd hästi tagasi, et edaspidist aparaatide konstruktsiooni ei olnud waja parandada. Nad töötasid kahe kuu jooksul ilma mingisuguse remondita. 1924 aastal tehti katseid ja kaugus määrati nende aparaatide waral 35.429,3 meetrit (ligi 22 penikoormat), täpsusega kuni 0,000002.

Uksteisest lahus olewad uurimised tegid kindlaks walguse keskmise kiiruse õhuta ilmaruumis 299, 820 kilomeetrit sekundis.

Mitmesugust.

Bakteeriate juubel.

Bakteeriad ja infusooriad pühitsewad 1925 aastal juubelit. 250 aastat tagasi leidis hollandlane Leeuwenhoek nad üles. Enne seda polnud inimsool nende olemasolust aimugi. Kuna nad on silmale nägematud, pidi nende ülesleidmiseks kõige pääle mikroskoop üles leitama. Küll tunti klaasläätsi juba ammu enne seda, aga alles hollandlasel Janssenil läks korda 1590 a. suurendust mitme läätsa kokkupanemise läbi kõwendada 1660 aastal leidis siis Hooke taime rakud, millele järgnesid kiirelt teised leidused. Nii leiti 1675 aastal ka bakteeriad ja infusooriad.

Arstide raske seisukord Inglismaal.

Londonist kirjutatakse: Ühes osas akadeemilistes elukutsetes Inglismaal walitseb kurb seisukord. Täiesti tublid arstid, kõigi wastawate dokumentidega, kandideeriwad hulgana kohtade pääle, kus nädala palk ainult kaks naelsterlingit. Arstide üleproduktsioon on praegu nii suur, sajad hääde diploomidega arstid peawad lootusetul kohajahil nälgides mööda Londoni uulitsaid jooksma. Ajalehed, mis juhiwad arstide üleproduktsioonile tähelepanu, nõuawad, et praegu, kus ülsi Londonis on 5000 tegewuseta arsti, tuleks ülikoolides arstiteaduse üliõpilaste wastuwõtmine ajutiselt seisma jätta.

Kohata arstide seisukord on äärmiselt traagiline. Paljud, kel pole pääwarju, peawad öösel uulitsal magama. Nähtus seisab osalt ühenduses üldise tööpuudusega Inglismaal.

Suuremad põllumehed-kapitalistid maailmas.

Sir Sidney Kidman, kariloomade kuningas Austraalias, on kõige suurema farmi (mõisa) omanik ilmas. Ta farm on nii suur nagu terwe Inglismaa. Kariloomade omanikuna aga peab ta andma esimese koha don Luis Terazzale Mexikos, sest tema 100.000 hobuse ja sarwlooma wastu on don Luis'l miljon sarwlooma, 700.000 lammast ja 100 000 hobust. Kolmandale kohale tuleb üks kariloomade kuningas Uhisriikides, kellel on 30 Inglise penikoorma pikkusel, okastraadiga ümberpiiratud maaalal 200.000 weist, pääle selle weel pääratu suured lambakarjad.

Kirjawastused.

Päältwaataja, Begunitsas. Omas kooperatiiwi koosoleku kirjelduses puuduwad andmed ja näitused ja seepärast näib ta sisutu olewat. Tehke ülewaade kooperatiiwi tegewusest.

W. K. P. Leningradi kubkomi agitosakonna Eesti sektsioon soowitab õpeabinõudena poliitringides ja partei koolides järgmist eestikeelset kirjandust.

1. Bubnow. Pääsilmapilgud W. K. P. arenemises.
2. W. K. P. põhikiri.
3. Lenin. Riik ja rewolutsioon.
4. Sinowjew. Lenin.
5. Petersen. 9. jaanuar.
6. Lenin. Kirjad Gorkile (Oras nr. 2, 1924 a.).
7. Palwadre ja Treufeldt. Imperialistlik sõda.
8. Lenin. Weebruari rewolutsioon.
9. Treufeldt. Juulipäewad 1917 a.
10. Lenin. Asutawakogu walimised.
11. „ Oktoobrirewolutsioon.
12. „ Toitlusmaks.
13. „ Punane sõjawägi.
14. XII W. K. P. kongress.
15. W. K. P. 13. kongressi resolutsioonid.
16. Kommunistliku Internatsionaali resolutsioonid ja põhikiri.
17. Lenin. Enamluse taktika.
18. Kowalenko. Poliitilise kirjaoskuse käsiraamat.
19. Töölis-talupoja käsiraamat.

Normaal parteikoolis wõib tarwitada weel:

1. Palwadre. Uuem ajalugu.
2. „ Internatsionaal.
3. „ 1. mai.
4. „ Trotskism ja leninism.
5. Pokrowski. Wenemaa ajalugu kõige kitsamas ülewaates.
6. Buharin ja Preobrashenski. Kommunismi aabits.
7. Ewart. 9. jaanuar.
8. Lenin. Uhistegewus.
9. „ Pahemluse lastehaigus kommunismis.

Teadaanded.

Eesti Kirjastuse Uhisuse juhatuse koosolek on neljapäewal, 12. märtsil, kell 12 päewal. Päewakorra tähtsuse pärast kõikide juhatuse liikmete ja kandidaatide ilmumine tarwilik.

Haridusmaja teaatri harjutuste järjekord.

Neljapäewal, 12. märts.
kell 2 p. „Wastutawa töölise naine"
„ 3 „ „Prowokaatorid"

Wast. instruktor-organisaator.

Wastutaw toimetaja: K. Treufeldt.
Wäljandaja: Eesti Kirjastuse Ühisus

5. märtsil s. a. suri kopsupõlendikku siinse Eesti teaatri agaram ja waimustatum tegelane

Jaan Andresew

Sügawas leinas

Sm. W. Kingissepa nim. Haridusmaja teaater.

Sm. W. Kingissepa nimeline Eesti tööliste Haridusmaja.

Laupäewal, 14. märts. s. a.

Side-õhtu

Haridusmaja ja Pet.-Wiib. poole Eesti tööliste klubi :: :: liikmete wahel. :: ::

Eeskaw. esinewad mõlemad pooled.

Harmaja ja Pet.-Wiib. poole tööliste klubi liikmetel sissepääs waba. Wõõrastel 50 kop.

Algus punkt kell 8 õhtul.

Sm. W. Kingissepa nimeline Eesti tööliste Haridusmaja.

Puhkepäewal, 15. märtsil s. a. Sewsapkino kuulus film

Loss ja kindlus

(Дворец и крепость)

Draama isewalits. ajast, 12 osas.

Algus kell 7 ja 9 õhtul.

Piletid: klubi liikmetel 30 kop., wõõrastel 40 kop. Juhatus.

Kuremaa asunduse.

Trotski kreisis, Leningradi kub. wõtab „Edasi" pääle tellimisi wastu

sm. Leebret.

Punases nurgas ja Rääbise koolimajas koolitõpetaja **Walk.**

Walerjanowka klubis

Trotski kr. wõetakse „Edasi" pääle tellimisi wastu ja **müüakse eestikeelset kirjandust.**

Lugemisetoa juhataja: Piiber.

Lööta Eesti asunduses

Luuga kr., wõtab **„Edasi"** pääle tellimisi wastu

sm. **R. Mikson.**

Jastrebino p. t. artellis

„Töö ja Teadus"

(end. „Kündja)

wõtab „Edasi", „Oraje", „Säde" jne. pääle tellimisi wastu

M. Kerbak.

Solkino asunduses

Oudowa kreisis wõtab **„Edasi"** pääle tellimisi wastu

sm. Albert Antson.

Oudowas

Eesti Haridusmajas wõtab **„Edasi"** pääle tellimisi wastu

sm. Mahkats.

Sääsamas **on müügil poliitilist, põllumajandusliku ja kooli kirjandust ning igasuguseid ilukirjanduslikke raamatuid.** On saadawal ka weel kalendrisid 1925 aasta pääle 15 kop. tükk.

Tähelepanemiseks kooliõpetajatele ja klubidele:

Kes soowiwad laulukooridele **nootisid paljustada,** saatku originaal ühes tellimisega ja tähendusega, mitu eksemplaari tarwis on, Oudowa Eesti Haridusmaja juhatajale sm. A. Mahkatsile.

Eesti Kirjastuse Ühisuse

Kalender

1925 a.

kõigi tarwilikumate kalendri teadete ja märkidega.

Sisu: Aja arwamine wööde järele. — Kuu- ja päikesewarjutused. — Tabel-kalender. — Kalendaarium. — Wanad tähtpäewad. — Kuu seis. — Päikese tõus, loojaminek ja päewa pikkus. — Näpunäited ja tarwilikud teated põllumeestele. — Meetrisüsteem. — Posti ja telegraafi taks. — Tiinusekalender. — Jahikalender. — Eesti keskasutuste adressid. — Riikliikude keskasutuste adressid jne.

Hind 15 kop.

Eesti Kirjastuse Ühisus,

Leningrad, Fontanka 27.

„Siberi Teataja"

üksikuid numbrid müüakse „Edasi" toimetuses, Fontanka 27.

Luugas

Eestikeelseid raamatuid on saada **„Priboi"** raamatukaupluses.

Bugri asunduses,

Trotski kr., Leningradi kub. wõtab „Edasi" pääle tellimisi wastu sm. **A. Merino.** Lopuhinka postijaamas.

Woltshinski asunduses

Luuga kreisis ja ümbruskonnas wõtab **„Edasi"** pääle tellimisi wastu kooliõpetaja sm. **R. Kaowits.**

Dr. Grünberg Wostanije (end. Smamensk.) uul. nr. 2, 25. Oktobri prosp. nurgal, telef. 562-37 — Wastuwõte iga päew kella 9—12 h. m. a kella 4—8 õhtul; naisterahwastele eraldi. Praegusaja arstimisabinõud.

Sifilis (914 ja t.) ja **tripper** (terawak. ja krooniline). Suguorgaanide igakülgne arstimine, **Erihaigemaja,** sissemise-, naiste-, sünnitamise-, lõike-, hamba-, turgu-, kõrwa-, nina- ja suguhaigused. **Sifilis** (606—914), **tripper.** Wastuwõtte tunnid erialadel hom. k. 9 kuni õh. k. 9 3. Juuli (end. Sadowaja) uul. nr. 42, Sennoi nurgal. Tel. 163-31 ja 163-32.

Kusnetski haigemaja Kusnetshnõi, 7, telef. 180—52. Wastuwõtw. kõikides spetsprofessorite ja assistentide poolt kella 10 homm. kuni kella 10 õht. Alalised woodid (naistehaigused ja sünnitamine). Raskejalgsete konsult. **Nuematel met.** järelwaatamine ja arstiline. **Sifilis 606 914 tripper** teraw ja krooniline. **Suguwõimetus** mass. ja elektrif., hambaarstim. ja kunstlik hamb. Arstide kutsum. kodu.

Wil. welsker-ämmaemand

H. N. Wittun - Kolpakowa unendas wastuwõtmist: nõunaned ja abi raskejalgsetele, sünnitajatele, naistehaigused. Kella 10. homm. kuni kella 7 õht. Troitskaja 11, krt. 7. Sissekäik paraaduksest.

Eesti Kirjastuse Ühisuse

1925 aasta weebruarikuul ilmunud uudised:

W. Lenin (W. J. Uljanow)

Enamluse taktika

40 lhk. Hind 18 kop.

W. Lenin (W. J. Uljanow)

„Pahemluse" lastehaigus kommunismis

Tõlk. H. Pögelmann

124 lhk. Hind 70 kop.

W. Lenin (W. J. Uljanow)

Punane sõjawägi

8 lhk. Hind 8 kop.

Klara Viebig

Warjupaik

näidend ühes waatuses

Tõlk. A. Saan.

Tegelasi: 1 meesterahwas, 8 naisterahwast, tütarlapsed. Tegewus: enne suurt maailmasõda.

32 lhk. Hind 35 kop.

G. Sinowjew

Proletaarne rewolutsioon ja kooliõpetajaskond

96 lhk. Hind 60 kop.

Martin Andersen-Nexö

Nowellid

Tõlk. K. Dixi

32 lhk. Hind 15 kop.

Leningrad, Fontanka 27

Типография Коминтерн, Государственное изд., Екатерингофский пр. 87. — Ленинградский Гублит № 5812.